

Az ODR lelőhelyadatbázis 2003. évi statisztikája

ORSZÁGOS
DOKUMENTUM-ELLÁTÁSI
RENDSZER

Az elmúlt évi első számunkban közöltük az ODR 2002. évi működését dokumentáló statisztikákat. Ismét lezárult egy év, és úgy gondoljuk, érdemes összehasonlítani az akkori adatokat a mostaniakkal.

Tanulságokkal szolgálhatnak, és erősíthetik a rendszer tagjainak, felhasználóinak elkötelezettségét.

(– A szerk.)

1. Forgalmi adatok

	Keresések 2003			Kérések	
	Látogatás	Keresési művelet	Hány helyről?	2002	2003
Január	6320	121672	1756	1 329,0	2 077,0
Február	6817	144361	1739	1 682,0	2 910,0
Március	7769	168164	2073	1 938,0	3 754,0
Április	7560	152739	2117	1 678,0	3 090,0
Május	7149	129140	1980	1 535,0	2 300,0
Június	5234	96371	1546	925,0	1 544,0
Július	4435	85135	1479	793,0	1 341,0
Augusztus	4109	77341	1377	951,0	1 263,0
Szeptember	9351	215751	2715	2 449,0	4 110,0
Október*	12679	375150	3817	3 477,0	5 323,0
November	12015	306949	3995	2 742,0	4 617,0
December	9066	221035	3135	1 640,0	2 977,0
ÖSSZESEN	92 504,0	2 093 808,0	–	21 139,0	35 306,0
Havi átlag	7 708,7	174 484,0	–	1 761,6	2 942,2
Napi átlag	253,4	5 736,5	–	57,9	96,7

* Az új ODR-felület bevezetése 2003. október 1-jétől

2. Aiktól a legtöbbet kérték 2003-ban

Könyvtár	Kód	Jan.	Febr.	Márc.	Ápr.	Máj.	Jún.	Júl.
Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvt.*	D1	595	786	1144	1012	778	579	535
Szegedi Tudományegyetem Központi Könyvtára	Sz1	530	734	916	763	546	354	299
Pécsi Tudományegyetem Központi Könyvtára*	P1	311	418	543	388	271	150	124
Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár**	B10	318	456	520	425	308	215	190
Somogyi-könyvtár, Szeged	Sz4	109	158	109	162	131	94	60
Eötvös Loránd Tudományegy. Egyetemi Könyvt.*	B2	41	79	96	75	58	26	15
Miskolci Egyetem Központi Könyvtára	M1	39	67	51	43	43	34	37
Tiszántúli Református Egyházkerületi és Kollégiumi Nagykönyvtár, Debrecen	D8	36	27	46	34	28	18	13
Soproni Egyetem Központi Könyvtára	S1	29	44	61	38	34	22	19
Katona József Megyei Könyvtár, Kecskemét	KE1	0	31	73	46	26	7	11
Magyar Képzőművészeti Egyetem Könyvtára	MKFK	9	6	4	1	0	3	5
SZTE, Tanárképző Főiskolai Kar, Szeged**	Sz10	16	20	26	26	14	10	8
Csorba Győző Megyei Könyvtár, Pécs	P4	13	15	10	11	17	11	5
Méliusz Juhász Péter Megyei Könyvtár, Debrecen	D10	6	8	19	11	14	2	2
Békés Megyei Könyvtár, Békéscsaba	BCS1	5	9	9	12	6	2	2
Berzsenyi Dániel Könyvtár, Szombathely	Sz01	4	10	6	7	3	5	1
Országos Idegennyelvű Könyvtár	B14	0	0	0	0	0	0	0
Megyei és Városi Könyvtár, Kaposvár	K1	5	6	4	5	3	4	4
Pest Megyei Könyvtár, Szentendre	SZ E I	2	2	6	7	2	3	2
Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum	B7	1	2	3	1	2	0	0

A táblázat folytatása:

Könyvtár	Aug.	Szept.	Okt.*	Nov.	Dec.	Össze- sen	Havi átlag	Napi átlag
Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvt.*	452	1423	1822	1638	1051	11 815	1818	32
Szegedi Tudományegyetem Központi Könyvtára	284	951	1153	972	625	8 127	677	22
Pécsi Tudományegyetem Központi Könyvtára*	120	482	657	633	370	4 467	372	12
Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár**	161	521	545	414	272	4 345	362	12
Somogyi-könyvtár, Szeged	86	239	337	218	172	1 875	156	5
Eötvös Loránd Tudományegy. Egyetemi Könyvt.*	34	96	142	115	73	850	71	2
Miskolci Egyetem Központi Könyvtára	30	78	88	92	46	609	55	2
Tiszántúli Református Egyházkerületi és Kollégiumi Nagykönyvtár, Debrecen	10	40	61	76	71	460	38	1
Soproni Egyetem Központi Könyvtára	22	71	48	38	32	458	38	1
Katona József Megyei Könyvtár, Kecskemét	16	68	59	31	0	368	31	1
Magyar Képzőművészeti Egyetem Könyvtára	13	39	61	58	53	252	21	1
SZTE, Tanárképző Főiskolai Kar, Szeged**	4	25	29	32	17	227	19	1
Csorba Győző Megyei Könyvtár, Pécs	5	11	18	14	23	153	13	0
Méliusz Juhász Péter Megyei Könyvtár, Debrecen	4	6	19	16	5	112	9	0
Békés Megyei Könyvtár, Békéscsaba	3	10	11	21	7	97	8	0
Berzsenyi Dániel Könyvtár, Szombathely	9	8	4	15	9	81	7	0
Országos Idegennyelvű Könyvtár	0	0	21	37	17	75	6	0
Megyei és Városi Könyvtár, Kaposvár	3	7	12	7	5	65	5	0
Pest Megyei Könyvtár, Szentendre	1	9	10	6	6	56	5	0
Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum	1	1	25	12	3	51	4	0

* A könyvtár külön kölcsönző gyűjteményeinek összevont adatai

** Az új ODR felület bevezetése 2003. október 1-től

3. A legtöbbet kérő könyvtárak (összesített adatok 2003-ban)

A könyvtár neve	A könyvtár kódja	2003	Összes (2001-2003)
Katona József Megyei Könyvtár (Kecskemét)	Ke1	806	1848
József Attila Könyvtár (Dunaújváros)	DUV 18	893	1768
Megyei és Városi Könyvtár (Kaposvár)	K1	635	1548
Illyés Gyula Megyei Könyvtár (Szekszárd)	SZK1	766	1288
József Attila Megyei Könyvtár (Tatabánya)	Tb1	390	1161
Versey Ferenc Megyei Könyvtár (Szolnok)	SZL1	779	1125
Kresznerics Ferenc Könyvtár (Celldömölk)	Cd 3	518	1117
József Attila Városi Könyvtár (Makó)	Ma1	773	1096
Miskolci Egyetem Központi Könyvtára	M1	423	1001
Nadányi Zoltán Művelődési Központ és Sinka István Könyvtár (Berettyóújfalu)	BU8	650	989
Városi Könyvtár (Siófok)	Si2	469	964
Madách Imre Városi Könyvtár (Balassagyarmat)	BGY8	559	960
Szegedi Tudományegyetem Központi Könyvtára	Sz1	222	938
Móricz Zsigmond Városi Könyvtár (Tata)	T11	335	905
Balassi Bálint Megyei Könyvtár (Salgótarján)	ST1	415	900
Halis István Városi Könyvtár (Nagykanizsa)	N1	572	824
Városi Könyvtár és Múzeum (Ajka)	AJ9	560	775
Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár (Székesfehérvár)	SZFV1	525	758
Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár (Eger)	E1	298	704
Városi Könyvtár (Mezőkövesd)	MKV4	387	691
Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár (Győr)	Gy1	106	669
Ipolyi Arnold Városi Könyvtár és Helytörténeti Gyűjtemény (Törökszentmiklós)	TM6	336	664
Berzsenyi Dániel Főiskola Könyvtára (Szombathely)	SZO43	437	663
Berzsenyi Dániel Könyvtár (Szombathely)	SZO1	428	661
Békés Megyei Könyvtár (Békéscsaba)	Bcs1	336	642
Városi Könyvtár (Lenti)	LI1	361	633
Eötvös József Főiskola Könyv- és Médiatár (Baja)	BA20	358	629
Veszprémi Egyetemi Könyvtár	V1	326	615
Justh Zsigmond Városi Könyvtár (Orosháza)	Oh9	355	612
Petőfi Sándor Városi Könyvtár (Kiskunfélegyháza)	KFH8	303	598
Bartók Béla Művelődési Központ és Könyvtár (Sarkad)	SR2	386	598
Városi Könyvtár (Nádudvar)	NUD1	383	584
Városi Könyvtár és Információs Központ (Jászberény)	J1	317	573
Eötvös Károly Megyei Könyvtár (Veszprém)	V2	335	559
Skarica Máté Városi Könyvtár (Ráckeve)	RAC2	*	537
Zrínyi Ilona Városi Könyvtár (Sárospatak)	SP6	254	535
Pest Megyei Könyvtár (Szentendre)	SZ E 1	225	526
Városi Könyvtár (Szentgotthárd)	SZG6	227	525

A könyvtár neve	A könyvtár kódja	2003	Összes (2001-2003)
Méliusz Juhász Péter Könyvtár (Debrecen)	D 10	305	512
Vachott Sándor Városi Könyvtár (Gyöngyös)	GYO14	*	506
Székesfehérvári Városi Könyvtár (Széna téri részleg)	SZFV65S	298	500
Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár	D1	297	498
Városi Könyvtár Kht. (Szentés)	SZS1	251	496
Városi Könyvtár (Balatonboglár)	BB1	225	492
Hamvas Béla Városi Könyvtár és Internet Központ (Százhalombatta)	SZHB6	267	489
Ceglédi Városi Könyvtár	C16	*	488
Városi Könyvtár (Tiszafüred)	TF4	275	473
Nyíregyházi Főiskola Központi Könyvtár	NY53	200	463
Városi Csokonai Könyvtár (Karcag)	KR9	231	462
Csorba Győző Megyei Könyvtár (Pécs)	P4	234	441
Gödöllői Városi Könyvtár és Információs Központ	G17	*	435
Szabó Károly Városi Könyvtár (Nagykőrös)	NK6	129	434
Városi Művelődési Központ és Könyvtár (Rétság)	RS1	*	434
Városi Könyvtár (Vásárosnamény)	VN5	*	420
Deák Ferenc Megyei Könyvtár (Zalaegerszeg)	Z1	185	412
Derkovits Gyula Művelődési Központ és Városi Könyvtár (Tiszaújváros)	TISZA	*	387
Nagy Miklós Városi Könyvtár (Szeghalom)	SZGH4	*	383
Városi Könyvtár (Biharkeresztes)	BHK3	*	378
PTE BTK és TTK Könyvtár (Pécs)	P2	126	371
OSZK Könyvtárközi Kölcsönzés/belföldi	B 1	129	358
Chernel Kálmán Városi Könyvtár (Kőszeg)	KOSZEG1	*	353
Móra Ferenc Művelődési Ház és Könyvtár (Ruzsa)	RUZSA1	*	353
Csemegi Károly Könyvtár és Információs Központ (Csongrád)	CS10	*	346
Pécsi Tudományegyetem Központi Könyvtára	P1	*	342
BorsodChem Rt. Műszaki Könyvtár (Kazincbarcika)	KB1	*	328
Teleki László Városi Könyvtár és Művelődési Központ (Pásztó)	PT8	*	326
Ady Endre Városi Könyvtár (Baja)	BA1	95	323
Városi Könyvtár (Kiskunhalas)	KH1	*	322
Somogyi-könyvtár (Szeged)	SZ4	*	317
Városi Könyvtár és Művelődési Ház (Tiszalök)	TL4	*	315

A könyvtár neve	A könyvtár kódja	2003	Összes (2001-2003)
Budakeszi Könyvtár és Információs Szolgálat	BKE3	*	312
Móricz Zsigmond Művelődési Ház és Könyvtár (Fehérgyarmat)	FH4	*	311
Kodolányi János Főiskola Könyvtára	SZFV88	172	305

* A 2003-as év kérészámának kiszámítására nincs lehetőség, mert a könyvtár a 2002 évi statisztikában számszerű adatokkal még nem szerepelt

2001 és 2003 közötti további kérések:
1–50 kérést adott fel az ODR-honlapon 154 könyvtár.
50–100 kérést adott fel az ODR-honlapon 41 könyvtár.
100–200 kérést adott fel az ODR-honlapon 48 könyvtár.
200–300 kérést adott fel az ODR-honlapon 24 könyvtár.
(A részletesebb adatok megtekinthetők: <http://odr.lib.unideb.hu/odrstat/>)

4. Az ODR adatbázisban található 2 697 ezer állományadat könyvtárankénti megoszlása (2004. jan. 5-ei adatok alapján)

A könyvtár neve		Példányok száma
Állatorvostudományi Egyetem Központi Könyvtára	B 46	311
Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Katona József Megyei Könyvtára, Kecskemét	Ke 1	16 307
Balassi Bálint Könyvtár, Salgótarján	St 1	3 031
Békés Megye Képviselőtestülete Megyei Könyvtára, Békéscsaba	Bcs 1	7 080
Berzsenyi Dániel Könyvtár, Szombathely	Szo 1	16 437
BME Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár	B 4+B11	2 893
Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár, Eger	E 1	8 491
Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtár	B 12	991
Csorba Győző Megyei Könyvtár, Pécs	P 4	44 668
Deák Ferenc Megyei Könyvtár, Zalaegerszeg	Z 1	9 223
Debreceni Egyetem Agártudományi Centrum Könyvtára	D 4	280
Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár	D 1+D108	355 507
Debreceni Egyetem, Orvos- és Egészségtudományi Centrum Központi Kenézy Könyvtára	D 2	20 673
Eötvös Károly Megyei Könyvtár, Veszprém	V 2	12 351
Eötvös Loránd Tudományegyetem. Egyetemi Könyvtár	B 2%	91 403
Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár	B 10%	641 508
Gödöllői Agrártudományi Egyetem Központi Könyvtára	G 1	1 499
Méliusz Juhász Péter Könyvtár, Debrecen	D10	68 029
Haynal Imre Egészségtudományi Egyetem Központi Könyvtára	B 858	263
Honvédelmi Minisztérium. Hadtörténeti Intézet és Múzeum. Hadtörténeti Könyvtár	B 419	266

A könyvtár neve		Példányok száma
II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár, Miskolc	M 2	10 490
Illyés Gyula Megyei Könyvtár, Szekszárd	Szk 1	7 431
Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem Központi Könyvtára	B 503	798
Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár, Győr	Gy 1	10 504
Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat József Attila Megyei Könyvtára, Tatabánya	Tb 1	12 024
Központi Statisztikai Hivatal. Könyvtár és Dokumentációs Szolgálat	B 9	18
Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Központi Könyvtára	B 1088	57
Magyar Filmintézet Könyvtára	B 560	277
Magyar Iparművészeti Egyetem Könyvtára	B 646	1 539
Magyar Képzőművészeti Egyetem Könyvtára	B 653 -MKFK	35 086
Magyar Országgyűlés Könyvtára	B 8	168
Magyar Testnevelési Egyetem Könyvtára	B 1005	975
Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára	B 3	6 754
Megyei és Városi Könyvtár, Kaposvár	K 1	13 759
Miskolci Egyetem Központi Könyvtára	M 1	69 882
Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár, Nyíregyháza	Ny 1	1 499
MTA Atommagkutató Intézete, Debrecen	D30	7 609
Országos Egészségügyi Információs Intézet és Könyvtár	B 6	800
Országos Idegennyelvű Könyvtár	B 14	40 813
Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ	B 5	4 135
Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum	B 7	1 353
Országos Széchényi Könyvtár	B 1	1 245
Pannon Agrártudományi Egyetem. Központi Könyvtár és Levéltár	Ksz 2	343
Pécsi Orvostudományi Egyetem Központi Könyvtára	P 10	367
Pest Megyei Művelődési Központ és Könyvtár, Szentendre	01.szept	5 373
PTE Központi Könyvtára, Pécs	P 1%	277 729
Semmelweis Orvostudományi Egyetem Központi Könyvtára	B 13	208
Somogyi-könyvtár, Szeged	Sz 4	235 611
Soproni Egyetem Központi Könyvtára	S 1	19 618
Szegedi Tudományegyetem Központi Könyvtára	Sz 1	367 630
Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem Központi Könyvtára	Sz 2	0
Színház- és Filmművészeti Főiskola Könyvtára	B 978	860
SZTE, Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Könyvtára, Szeged	SZ10%	81 436
Tiszántúli Református Egyházkerületi és Kollégiumi Nagykönyvtár, Debrecen	D8 + D9	166 020
Verseghy Ferenc Megyei Könyvtár, Szolnok	Szl 1	3 524
Veszprémi Egyetem Központi Könyvtára	V 1	1 366
Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár, Székesfehérvár	Szfv 1	14 271
Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem. Egyetemi Könyvtár	B 1091	7 428
		2 710 211

Harminc éves a Magyar Könyvtárosok Egyesülete megyei szervezete

1973. december 8-án megalakult a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területi Szervezete, a szakmai tevékenység 1973-ban indult el. A létrejötté napján, harminc év elteltével, a Megyeháza dísztermében emlékezett vissza a megye könyvtárosainak népes tábora az évfordulóra. Az ünnepségen megjelent *Bakos Klára*, az MKE elnöke és a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem könyvtárigazgatója és *dr. Bartos Éva*, az MKE elnökségi tagja és a Könyvtári Intézet osztályvezetője, eljöttek a megyei szervezet korábbi elnökei, a régi könyvtáros nemzedék képviselői, jelenlegi és volt MKE-tagok és a főiskola padjait nemrég elhagyott fiatal kollégák.

A rendezvény egy szomorú aktualitással kezdődött. A jelenlévők tisztelegtek a néhány hete fiatalon elhunyt kolléga, *dr. László Géza*, a megyei levéltár könyvtárosa emléke előtt.

Az utóbbi években egymást érték a jubileumi rendezvények, hiszen 2000-ben a közkönyvtárak, majd a megyei könyvtárak megalakulásának ötvenedik évfordulóját ünnepeltük. Most a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területi Szervezete lett harminc éves.

Zselinszky Lászlóné, a területi szervezet elnöke bevezetőjében felvázolta az egyesület megalakulásának kezdeti éveit.

A könyvtárosoknak már 1935-ben volt szakmai szervezetük, közösen a levéltárosokkal, Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesülete néven. 1955 és 1965 között szakmánk képviselőit a Magyar Könyvtárosok Szabó Ervin Köre tömörítette, 1965-ben megalakult a Magyar Könyvtárosok Egyesülete, majd területi és szakmai szervezetei is. A dátumok különös egybeesése, hogy a harminc éve alapított megyei egyesületről való megemlékezés ugyancsak december 8-ára esik, s az ünnepi ülés megkezdését nagyon kedves kötelességként vállalta magára a megyei

Az elnökségben a régi elnökök (balról): Magyarai Béláné, Toldi Gyuláné, Seregi István, a vendégek: dr. Bartos Éva, Bakos Klára és a jelenlegi vezetőség: Zselinszky Lászlóné, Kühner Éva, Vadné Kokovai Zsuzsa, Orosz János és Gosztonyi Enikő

szervezet egy évvel ezelőtt (december 9-én) megválasztott vezetősége.

Bakos Klára, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnöke az *MKE aktuális helyzetéről, céljairól és stratégiai elképzeléseiről* tartott előadást. Elmondta, hogy napjainkban rendkívüli szerepe van a társadalmi párbeszédnek, melyből a civil szervezeteknek is részt kell vállalniuk. Az Európai Unióba való belépés küszöbén különös jelentőséggel bír mindez. Amikor a politikai és gazdasági kérdések mellett elsikkad a kultúra ügye, az olyan civil szervezetekre, mint a Magyar Könyvtárosok Egyesülete vár, hogy jelezzék a társadalomnak, létezik ez a szakma. Az információs társadalom küszöbén egyre fontosabb feladatok hárulnak a könyvtárakra, hiszen az információs társadalom alapintézményei lettek. Alátámasztja ezt az IFLA kijelentése is, mely szerint a könyvtár az információs társadalom szí-

ve. Az információs társadalom pedig nem múlt divat, hosszabb időre be kell rendezkednünk rá. A könyvtárak hihetetlen előnyben vannak, ugyanis először szakmánk területén jelentek meg az információs társadalom alapvető kellékei, a számítógépek, az adatbázisok és az ezekre épülő szolgáltatások.

A könyvtárosoknak meg kellett barátkozniuk az új technikával, és biztos tudást kellett szereznük használata terén, aminek segítségével továbbra is a kultúra, az ismeretek, a tudás közvetítését végzik. A könyvtáraknak ezután még több gondot kell arra fordítaniuk, hogy az is hozzájusson az információkhoz, akinek egyébként nincs lehetősége rá. Ki kell nyitni a kapukat, hogy bejöjjön rajta a testileg korlátozott, a kisebbségi sorban élő, a szociálisan hátrányos helyzetű olvasó egyaránt.

Nem lehet eltekinteni a médiumok szerepétől sem, hiszen közvetítésükkel tudunk képet adni a társadalomnak arról, hogy mire való a könyvtár. Hogy ez olyan szociális és tanulási tér, ahol az állampolgárok segítséget kapnak tanulási ambícióik megvalósításához, ami ma, az átképzések, az élethosszig tartó tanulás időszakában igen fontos. Másrészt lépnie kell az egyesületnek a törvényhozók, a kormány irányába is, és velük is meg kell ismertetnie munkánkat. A közelmúlt találkozó is bizonyítja, hogy politikusaink örömmel veszik az ilyen közeledést, mert ötletet adhat az egyesület olyan programok, pályázatok megvalósításához, amelyekkel eddig nem tudtak mit kezdeni. A legfőbb feladat tehát bevinni a köztudatba hivatásunk jelentőségét. Ezt leghatékonyabban az egyes szakmai szervezetek együttműködve tudják véghezvinni. Ezen együttműködés példaként jóleső érzés volt hallani a megyei szervezetünk munkáját elismerő szavait.

A tervek után *visszatekintettünk a múltba*. A területi szervezet első titkára, *Futaky László* – aki az alapok lerakásában oroszánrészt vállalt –, más elfoglaltsága miatt nem tudott személyesen jelen lenni, de elküldte emlékező sorait. A meghívóhoz választott idézet jól szimbolizálja az egyesület lényegét, a szellemi összetartozás fontosságát – írja *Futaky László* –, mely szavak arra figyelmeztetnek, hogy amit elődeinktől örököltünk, morális kötelességünk azt továbbadni. A megalakulásról, az első évek munkájáról számolt be. Megtudhattuk, hogy már 1969-ben felvetődött a megyei szervezet létrehozásának gondolata, *Merkovszky Pál* igazgatóhelyettes és *Tripsánszky Jenő* igazgató is ügyködtek ebben. A szervezet létrejöttét az MKE országos tisztségviselői is támogatták, *dr. Székely Sándor*, *dr. Szepesi Zoltánné*, később *Billédi Ferencné*, *dr. Kovács Dezső* stb. Ez a máig fennálló, tevékeny szervezet könyvtárosok nemzedékeit fogja össze a „közös ügy szeretete, szolgálata jegyében”.

Másodikként *Seregi István*, az első elnök kapott szót, aki elmondta, hogy magyartanárként került a pályára. 1990-ig tartó elnöksége alatt kéthavonta voltak összejövetelek, melyeken többnyire olyan mindennapi, gyakorlati kérdésekről folyt továbbképzés, mint a hálózatgondozás, módszertani munka, gyűjteményalakítás, a szép könyv mozgalom vagy a könyvtárak esztétikája. Az előadók sorában többek között olyan nevek szerepeltek, mint *Szenthe Ferenc* vagy *Kéki Béla*, a helyiek közül *Kovács Tibor*. A könyvtárszakmai előadásokon túl sor került írók, költők bemutatkozására is. És nagy feladatot jelentett az MKE vándorgyűlésének megszervezése 1976-ban.

Toldi Gyuláné a területi szervezet harminc évéből tizenkét évig vett részt az elnökség munkájában: 1982-től 1990-ig titkár, majd 1990 és 1994 között elnök volt. Nagyon mozgalmas időszakban vezette az egyesületet, hiszen ezeket a rendszerváltást követő éveket a szervezeti szabályzat sok módosítása, a könyvtárakkal szembeni elvárások megváltozása, az új technika térnyerése jellemezte. Tevékenységük ideje alatt kiemelten foglalkoztak a szakmai hivatástudat fejlesztésével. Ezt a célt szolgálták azok a tapasztalatszerések, kirándulások is, melyek ekkor honosodtak meg, és szakmai, kulturális ismeretek adásán túl összekovácsolták a megye könyvtáros közösségét. Már abban az időben próbáltak tenni a könyv-

tárosság társadalmi megbecsültségének fokozása érdekében, bár sajnos nem sok sikert értek el.

A legutóbbi idők elnöke, *Magyari Béláné* nyolc év (1994–2002) munkájáról számolt be. A kilencvenes években sok érdekes feladat hárult a szervezetre: a könyvtári törvény előkészítése, tematikai fejlesztések beindítása, a 2001. évi vándorgyűlés szervezése. Közben a miénk lett az egyik legtöbb tagot számláló területi szervezet, mely közhasznúvá válásával jogosult lett az adók egy százalékának fogadására. Számos érdekes szakmai rendezvényre is sor került, pl. Összefogás a könyvtárakért, a könyvtári hetek rendezvénysorozatai, amelyek a könyvtárak munkájára irányították a társadalom figyelmét, a tagságnak pedig szakmai ismereteket nyújtottak.

A volt vezetők visszaemlékezéseit emléklapok kiosztása követte az alábbi tagok részére: *Antal Miklós, Biczák Lászlóné, Fábián Béla, Ferencz Béla, Futaky László, Gosztonyi Tibor, dr. Gubicz Pálné, Kalydy Zsuzsa, Kovács Barnáné, Kovács István, Kovács Tibor, Kovács Tiborné, Kovács Zsuzsa, Magyari Béláné, Márkus Zoltánné, Mester Gyuláné, Pásztor Andrásné, Rába Tamás, Seregi István, Somogyi Jolán, Terdik Lászlóné, Toldi Gyuláné, Tóth László, Tóth Lászlóné, dr. Ujlaky Józsefné, Zselinszky Lászlóné.*

Majd Zselinszky Lászlóné elnök asszony számolt be *a jelen feladatairól és a jövő terveiről.* Az új vezetőség vállán nagy felelősség van, hiszen egy gazdag múlttal rendelkező szervezet irányítását vette át. Célja továbbra is minél többet adni a tagságnak szellemi és anyagi értelemben egyaránt. A szervezet folytatja a nívós szakmai programokat. Ez évben volt szakmai továbbképzés az Európai Unióról, a Nemzeti Fejlesztési Tervről, a helyismereti munkáról, a fogyatékosok helyzetéről, és most a könyvtárosi életpálya kérdéséről. Segítettük a határon túli magyar könyvtárosok továbbképzését. A jó hagyományokat folytatva, ez évben az egyesület tagjai egy határon túlra, Erdélybe vivő tanulmányút részesei voltak. A színvonalas programok megvalósítását megkönnyítik a nyertes pályázatok, melyek száma egyre több.

A rövid szünetet a *Miatta lettem könyvtáros* című pályázat díjkiosztása követte. Dr. Bartos Éva, a bírálóbizottság tagja elismerően szólt a pályázat meghirdetéséről, és összességében értékelte a pályaműveket. Majd Zselinszky Lászlóné megköszönte a pályázók munkáját, aminek révén

mindenki nyertesnek számít: az író, a példát adó és a szakma egyaránt, éppen ezért nehéz volt a döntés. A pályázatokat ismertetve átadta a díjakat és emléklapokat. I. díj: *Kührner Éva* (Orvostudományi Szakkönyvtár, Nyíregyháza) *Novák Zoltánnéról* írt munkája. II. díjat ketten vehettek át: *Nyilas Józsefné* (Városi Könyvtár, Ibrány) *Gosztonyi Tiborról* írt pályaműve és *Szigethy Katalin és 16 társa* (a Nyíregyházi Főiskola volt könyvtár szakos hallgatói) *Bajnok Lászlónéról* írt pályaműve. Harmadik díjat nem adtak ki. Dícséretben részesültek és könyvutalványt kaptak: *Világosi Ernőné* nyugdíjas könyvtáros (Községi Könyvtár, Mérk) és *Balogh Elemér* könyvtáros (Községi Könyvtár, Csengersima).

Ezt követően dr. Bartos Éva előadására került sor *A könyvtárosi életpálya* címmel. Ez az évezredes múltú hivatás manapság a könyvtári stratégia négy alappilléreinek egyike. Más személyiségjegyeket kíván mai művelőitől. A nagy lexikális tudású, művelt könyvtáros ma átadja helyét az intelligens könyvtárosnak, aki tudását minden körülmények között megfelelően tudja alkalmazni. Korunk ellentmondása, hogy a „művelt könyvtárost” már nem akarjuk, az „intelligenst” még nem tudjuk megvalósítani szakmánkban. Túl sok kihívás és változás éri az utóbbi időben ezt a szakmát, amivel csak a legrugalmasabbak tudnak megbirkózni. Nehéz lépést tartani ezzel, hiszen míg egyik pillanatban magunkat képezzük, a másikban már az olvasónak tartunk ugyanarról a témáról használói képzést.

Bonyolítja a helyzetet, hogy sokféle elvárásnak kell megfelelnünk. A tudományok fejlődése azt igényli, hogy a könyvtáros szakma az információtudományba illeszkedjen majd be. Nem véletlen, hogy 2002-től a felsőoktatásban végzett fiatalok diplomájában már az „informatikus könyvtáros” bejegyzés található. Ugyanakkor a régebbi kollégák nehezen tudnak lépést tartani a számítástechnika rohamos fejlődésével. Mást várnak el

tőlünk a különböző könyvtártípusok eltérő olvasói rétegei. Míg külföldön az egyetemista megelégszik a könyvtári automatákkal, van, aki kész dolgozatot vár a könyvtárostól, a magányos nyugdíjas viszont egy jó szóért, egy érdekes olvasmány ajánlásáért hálás.

A társadalom elvárásainak teljesítése előtt nem árt tisztában lenni olyan téveszmékkal, miszerint az internet vagy a falak nélküli könyvtár megjelenésével a jövőben megszüntethető a könyvtár. Mindkét elgondolás téves, ugyanis nem számolnak azzal, hogy az interneten található pusztá adathalmazt sokszor a könyvtáros szaktudásának „hozzáadott értéke” teszi felhasználhatóvá. Körülöttünk egymás után születnek új intézmények új feladatok végzésére, sokszor olyan feladatokéra, melyeket egy könyvtáros háttérénel, szakmai tudásánál fogva jobban el tudna látni, vagy már el is lát. A társadalom azonban ezt nem tudja, mert eddig meglehetősen elzárt világban éltünk. Nem szabad megsértődni azon, hogy nem értékeli szakmánkat az őt megillető helyen, hiszen nem teszünk meg mindent a munkánk megismertetéséért. Ez az alulértékelés kisebbrendűségi érzést okoz, ami még jobban rombolja megítélésünket. Szakmánk képviselői egyébként is sok bizonytalanságról adtak számot a közelmúltban végzett vizsgálat interjúi során. Feszélyez a sok változás, a sok bizonytalanság, sokszor rugalmatlanok vagyunk ezekkel szemben.

A könyvtárak és a könyvtárosok soha nem voltak ennyire egymásra utaltak, mint manapság. Tudomásul kell venni, hogy ma, amikor nem beszélhetünk általános egyetemes gyűjteményekről, az igényeket csak rendszerszemlélettel lehet kezelni és kielégíteni. A külföldön már kidolgozott kompetenciajegyzékek a könyv-

tárak esetében a harmóniára, egyensúlyra törekvést hangsúlyozzák. Hazai könyvtárosaink előtt az álljon, hogy a jövőben intelligens (alkalmazni tudó), művelt és etikus könyvtárosokat igényel a társadalom.

„A könyvtár gyönyörű templom, melyben a könyvtáros a pap...” – *Kenneth Nyiradynak*, a Library of Congress könyvtárosának gondolataival kezdte mondanivalóját Bajnok Lászlóné, a Nyíregyházi Főiskola könyvtárosa, aki 31 éve került a pályára. Hivatásszeretét olyan kollégáktól sajátította el az OSZK–KMK képzésben, mint *Bereczki László*, *Ferenczi Endréné* vagy *Szabó Sándor*, illetve a munkahelyén Merkovszky Pál és Toldi Gyuláné. Főnökétől örök időkre megtanulta, hogy a pályán a legfontosabb a szakma iránti alázat, az olvasók tisztelete, a szakirodalom ismerete és hogy a könyvtárban a legfontosabb a „SZOLGÁLAT”.

Közel tizenöt éve a hallgatók gyakorlatvezetőjeként is egyengeti útjukat. Az örömmel végzett feladatba azonban az utóbbi években sok keserűség vegyül. Ugyanis míg a hetvenes-nyolcvanas években sokoldalúan képzett, a szakmát szerető hallgatókkal találkozott, addig néhány éve megjelentek a műveletlen, érdektelen, hozzá nem értő könyvtáros hallgatók, akik – szerencsére – nem is tervezik ennek a hivatásnak a művelését. Nem volna szabad alacsony pontszámokkal, alapvető műveltségi hiányokkal felvenni diákokat erre a szakra. A gyakorlatok során igyekszik időt szakítani egy-egy beszélgetésre a szakma fontosságáról, arról, hogy a könyvtárosnak hogyan kell a háttérből úgy oktatnia, nevelnie az olvasót, hogy az ne vegye észre, ne sértse meg vele. A múlt évben az „Év Gyakorlatvezetője” címet nyert Bajnok Lászlóné szerint a könyvtár olyan intézmény, mely nélkül a tudomány mai fejlődési üteme mellett nem lehet meglenni, a falai közé pedig sok olyan kolléga kell, aki hivatásának tekinti a szakmáját, melyet nem cserélne el semmilyen jövedelmezőbb állásért.

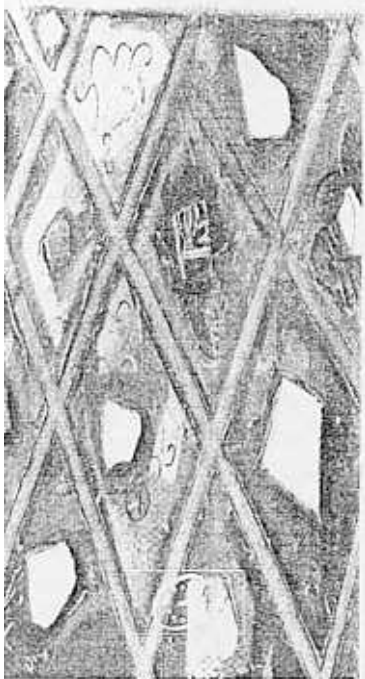
A rendezvény fogadással és a régen látott kollégák kötetlen beszélgetésével zárult. Bakos Klára elnök asszonyt és dr. Bartos Éva elnökségi tagot Nagy László könyvtárigazgató és Zselinszky Lászlóné kíséretében a délutáni órákban fogadta dr. Kiss Gábor, a megyei közgyűlés alelnöke és *Tukacs István*, Nyíregyháza alpolgármestere.

Kührner Éva
a megyei szervezet titkára

Együtműködési megállapodás a könyvtárak EU-s szolgáltatásainak támogatására

Az Informatikai és Könyvtári Szövetség és a Regionális Fejlesztési Holding Részvénytársaság ünnepélyes keretek között együtműködési megállapodást írt alá 2003. december 17-én a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban. Az együtműködés

alapvető célja, hogy a régiókban, térségekben az ott élők indítványára és részvételével megvalósuljanak azok a fejlesztési programok, tervek, beruházások, amelyek megfelelnek az EU-s pályázatok, támogatási források feltételeinek. A Regionális Fejlesztési Holding Rt. egyebek mellett kezdeményezi, hogy a kistérségi központokban működő és az együtműködésben szerepet vállaló könyvtárak az EU-pontokhoz hasonlóan kapják meg az uniós információk kiadványokat, és hogy a kistérségi megbízotti hálózat számára tervezett kézikönyvtári állomány is kerüljön a könyvtárakba, nyilvános használatra.

Ez a broszúra az Európa Tanács Emberi Jogok Főigazgatósága Keretegyezmény Titkárságának összeállítású.
A titkárság weblapja elérhető a <http://www.coe.int/minorities> címen.
E-mail: minorities.fcnm@coe.int

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTERIUMA
MINISZTER

Dr. Fodor Péter elnök úr részére
Informatikai és Könyvtári Szövetség

Kékesi János elnök-vezérigazgató
Regionális Fejlesztési Holding Rt.

Tisztelt Elnök Urak, Államtitkár Úr és Valamennyi Jelenlévő!

Őszintén sajnálom, hogy váratlanul közbejött hivatalos elfoglaltságom miatt nem lehetek jelen e fontos megállapodás aláírásánál.

Nagyon örülök, hogy az Informatikai és Könyvtári Szövetség a Regionális Fejlesztési Holding Rt-vel együtműködik a kistérségi központok kultúra közvetítő szerepének erősítésében, melynek egyik meghatározó intézménye a könyvtár.

Példamutatónak tartom e kezdeményezést. Az egyik szakmai szervezet és egy fejlesztésben érdekelt gazdasági társaság közösen gondolkodik és cselekszik a regionális fejlesztésben érintett kistérségi központokért. Azért, hogy a vonzáskörzetében élő emberek kellően tájékozottak legyenek az Európai Unióról.

Bízom benne, hogy ez a megállapodás egy folyamat kezdetét jelenti és nagy mértékben hozzájárul ahhoz, hogy minél többen csatlakozzanak e munka segítségéhez, a helyi könyvtárak valódi információs szerepét erősítve.

Budapest, 2003. december 17.

Tisztelettel:

dr. Hitler István

Együttműködési megállapodás

Az együttműködő felek: Informatikai és Könyvtári Szövetség (IKSZ)
Regionális Fejlesztési Holding (RFH Rt.)
Az együttműködés tárgya: Nemzeti Területfejlesztési Terv és az EU csatlakozás támogatása.

1. Az IKSZ az együttműködés révén közvetlen résztvevője és támogatója lesz annak a sokrétű társadalmi, gazdasági fejlődést szolgáló programnak, amely magában foglalja a leszakadó régiók, térségek felzárkóztatását.
2. Az együttműködés keretében bővül a részt vevő könyvtárak szolgáltatása, könyvvállománya. A felek a megvalósuló együttműködésben társadalmi értékeit tekintve kiemelkedően fontos, új szolgáltatásokat honosítanak meg. Mindezek által tovább nő a magyar könyvtárügy társadalmi szerepe, elismertsége.
3. Az RFH Rt. sokrétű feladatot vállal a nemzeti fejlesztési tervben foglalt gazdasági és területfejlesztési programok megvalósításában. Társaságai közreműködésével segíti a különböző operatív programok elindítását. A képzési programok hozzájárulnak ahhoz a célhoz, hogy a gazdasági életet és a társadalmi fejlődést szolgáló akaró közösségek, vállalkozások és intézményeik felkészüljenek, képesek legyenek az európai uniós források pályázására, fogadására.
4. Az IKSZ tagintézményeivel vesz részt az együttműködésben. A könyvtárosok szakmai felkészültsége hazai és nemzetközi szinten egyaránt elismert. A könyvtárak nemzetközi és hazai együttműködésen alapuló szolgáltatásrendszere széles körű, sokrétű, megbízható és gyors.
5. A magyar könyvtárhálózat meghatározó részét képezik a megyei, fővárosi és városi könyvtárak. Az intézmények szakszerűen rendezett és kezelt, korszerű információbázisokkal, megbízható közvetítő eszközökkel dolgoznak, és az együttműködés során új vonásokkal gazdagodva a térségek, települések fontos közéleti szinterei lehetnek.
6. Az együttműködés során különösen ezeknek az intézményeknek a szerepvállalására számítanak a megállapodó felek.
7. Az Európai Unióhoz történő csatlakozásunk évében a megállapodó felek fontosnak tartják, hogy a fenti könyvtárakban rendelkezésre álljanak a legfontosabb információk és ugyanezekben a szintereken nyíljon lehetőség eszmecserékre, kiscsoportos képzésekre: Az RFH Rt. ennek érdekében vállalja, hogy a különböző hordozókon rendelkezésre álló szakmai anyagokat átadja a könyvtáraknak és részt vállal az állománygyarapításban.
8. RFH Rt. az együttműködésben a könyvtárak segítségével hatékonyabban tudja szolgálni a területfejlesztési programok megvalósítását, az ezzel összefüggő pályázattámogatási szakmai tevékenységet, a képzési programokat és a kommunikációs feladatokat.
9. A Nemzeti Fejlesztési Tervben megjelölt – jelenleg 149 – kistérségben az ott működő, az IKSZ által ajánlott könyvtár vezetője és a kistérségi megbízott között a mielőbbi kapcsolat, a közvetlen helyi együttműködés megteremtése a kezdeti lépés.
10. A kapcsolat további építésében, gazdagításában fontos szerepet játszanak az érintett megyei könyvtárak és a régiós tanácsok együttműködései.
11. A felek képviselői jelen megállapodás aláírásával az általuk képviseltek nevében is vállalják a együttműködési szándékokat, elfogadják a megállapodást és az együttműködés indító feladatait összefoglaló, mellékeltlen csatolt munkaprogramot.

Budapest, 2003. december 17.

Dr. Fodor Péter
IKSZ elnöke

Kékesi János
RFH Rt. elnök-vezérigazgató

Közgyűlés az IKSZ-ben

2003. december 12-én közgyűlést tartott az Informatikai és Könyvtári Szövetség a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban.

A szép számban összegyűlt tagoknak *Fodor Péter*, a szövetség elnöke beszámolt az elmúlt időszak eseményeiről. Elmondta, hogy a szervezet képviselői a nyár folyamán találkoztak a könyvtári területtel kapcsolatban álló minisztériumok, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, az Oktatási Minisztérium, az Informatikai és Hírközlési Minisztérium, valamint a Belügyminisztérium vezetőivel. Minden tárcánál eredményesek voltak a tárgyalások, a minisztériumok nyitottak a szakmai javaslatok meghallgatására, s lehetőség szerint figyelembe is veszik azokat.

Szólt a gazdasági jelenségeknek a könyvtárakban tapasztalható negatív hatásairól, a néhány megyei könyvtár esetében is jelentkező gondokról, létszámleépítésről, összevonási elképzelésekről, az egyetemi integráció folyamán „elfelejtett” könyvtárakról. A szövetség több alkalommal is eredményesen lépett fel szakmailag megalapozatlan döntésekkel vagy szándékokkal szemben.

Komoly pozitívum az a megállapodás, amelynek szövegét az IKSZ elnöksége jóváhagyta, s melynek aláírására még decemberben sor került az IKSZ és a Regionális Fejlesztési Holding Rt. között, mert ez segítséget jelenthet a kistérségi központok könyvtárainak fejlesztésében. *Fodor Péter* megköszönte a megyei könyvtáraknak a megállapodás előkészítéséhez nyújtott segítségét.

A szakma két nagy szervezete, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE) és az IKSZ 1995-ben írásban is rögzítette együttműködési szándékát. Mára mindkét elnökség úgy látta, hogy a szöveget célszerű lenne aktualizálni. Az együttműködési megállapodást az IKSZ közgyűlése jóváhagyta, az ünnepélyes aláírásra 2004 elején kerül sor.

Az áfatörvény módosítása sok könyvtárat hoz nehéz helyzetbe. Az IKSZ ezért tárgyalt az illetékekkel a kompenzáció lehetőségeiről, s ehhez nagy segítséget kapott a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma könyvtári osztályától. A szövetség megkereste ez ügyben az Országgyűlés kulturális bizottságát is, amely támogatta a kezdeményezést.

Fodor Péter felhívta a figyelmet arra, hogy a szerzői jogi törvény módosításai a könyvtárakat is érintik, és elmondta, hogy az újonnan alapított,

könyvtárosoknak adható díjat, a Bibliotéka Emlékérmét 2004. január 22-én, a magyar kultúra napján adják át első alkalommal. A szövetség is javasolta annak idején, hogy hozzon létre a kulturális tárca egy új kitüntetését a könyvtárosoknak.

A Könyvtári Intézetben konzultációt tartottak a közelmúltban a szakma, az ágazati irányítás és az EU Magyarországi Delegációja képviselői a csatlakozás kapcsán a könyvtári területen felmerülő harmonizációs kérdésekről. A megbeszélésen részt vett az IKSZ elnöke is, a munka folytatódik.

Az elmúlt időszak jelentős eseménye volt még az Összefogás a könyvtárakért akció nyitókonferenciája, melyre október 6-án került sor, a szege-di Somogyi-könyvtárban. 2004-ben a centenáriumi ünnepelő Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár lesz a rendezvény házigazdája. Az akció alapvető céljai változatlanok, ugyanakkor szükség van a megújulásra, a hatókör szélesítésére.

A májusi közgyűlésen a szövetség alapszabályának, valamint szervezeti és működési szabályzatának módosítására is sor kerül majd, a legújabb kihívásoknak megfelelően.

A közgyűlés vendége volt *Kovács Kálmán*, az Informatikai és Hírközlési Minisztérium (IHM) vezetője, aki nagy érdeklődéssel kísért előadást tartott. Bevezetőjében megerősítette, hogy az információs társadalom hosszú időre meghatározója lesz mindannyiunk életének, s építésében, működtetésében elengedhetetlen szükség van a könyvtárakra és a könyvtárosokra. Erősíteni kell a könyvtár információs szolgáltató szerepét az információhoz való gyors hozzáférés lehetőségeinek biztosításával, felhasználóbarát környezetben és eszközökkel.

Az IHM a stratégiáját és ehhez kapcsolódó programtervét a Magyar Információs Társadalom Stratégiában (MITS) határozta meg.

A MITS fő beavatkozási területei:

- jogi-társadalmi környezet
- infrastruktúra
- tartalom
- digitális műveltség
- tudás (K+F)
- esélyegyenlőség

Több mint kétszáz önkormányzat a mai napig nem fogadta be az információs társadalom gondolatát, holott ha van is pillanatnyilag fontosabbnak tűnő cél, ennek a következménye nagy lemaradás lehet. A könyvtárak segíthetnek a humán szféra meggyőzésében.

A MITS fő irányai a tudás terén:

1. *Szélessávú infrastruktúra.* Kiemelt program a közháló megteremtése. A szélessávú szolgáltatás aránya már ma is jó, ha folytatódik ez a fejlesztés, az egyik legkorszerűbb hálózatunk lehet az Európai Unióban. Országos lefedésű, nagy sebességű hálózat létrehozása a cél, amely minden település számára biztosítja a hosszabb távon várható helyi infokommunikációs igények kielégítését. Ennek érdekében 2005 végéig minden településre el kell juttatni a közhálót, ahol bármilyen közintézmény van.

A végpontok összetétele:

szulinetes – iskolák, kollégiumok, szakképző intézmények;

IHM-es – pályázati nyertesek (önkormányzatok, közösségi hozzáférés), eMagyarország-pontok;

további bővítések – könyvtárak, művelődési házak, kórházak.

Ide tartozik az is, hogy korszerűsíteni és bővíteni kívánják a Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Programot (NIIF).

2. *Hozzáférés.* Kiemelt program az eMagyarország-pontok létesítése. A hozzáférést alanyi jogon, az esélyegyenlőséget messzemenően szem előtt tartva kell biztosítani.

3. *Infrastrukturális szolgáltatások.* Cél a közhasznú információk infrastruktúrájának biztosítása. A közhasznú adatokat mindenki számára elérhetővé kell tenni. Ehhez vezető lépés a szabványos felületek kialakítása és a metaadatrendszer létrehozása. Biztosítani kell a szabad szoftverek esélyegyenlőségét, el kell készíteni az önálló nemzeti szabad szoftver stratégiát.

4. *Tudás, ismeret.* Cél az információs társadalom legfőbb termelőerejét jelentő információ és tudás fejlesztése. Kiemelt program a digitális írástudás megteremtése, ennek érdekében a társadalom minél szélesebb tömegeit kell képezni, és minél inkább tömegesíteni kell az internet-használatot.

5. *Jogi és társadalmi környezet.* Cél az információs társadalmi szolgáltatások elterjedésének fő akadályát jelentő bizalomhiány csökkentése, kiemelt program az e-biztonság megteremtése és az e-demokrácia megerősítése.

6. *Esélyegyenlőség.* Cél a pozitív diszkrimináció elvére építve konkrét lépéseket tenni az esélyegyenlőség biztosítására. Kiemelt program az e-ernyő.

7. *Kultúra.* Cél a kulturális örökség megőrzése és terjesztése érdekében az infokommunikáció eszközeivel támogatni a hazai kulturális értékek strukturált összegyűjtését, rendszerezését, többnyelvű digitalizálását, on-line és off-line elérhetővé tételét. Kiemelt program a Nemzeti Digitális Adattár (NDA) és a Nemzeti Audiovizuális Archívum (NAVA). A folyamat fontosabb lépcsőfokai: a NAVA létrehozása; a kulturális örökség digitalizálása; a Kortárs Képzőművészeti Dokumentumtár létrehozása; országos közös katalógusok építése a könyvtári, múzeumi, levéltári állományokról; a digitálisan létrejövő dokumentumok összegyűjtése, archiválása és katalogizálása; ágazati ajánlások és szabványok kidolgozása a digitalizálás, archiválás és szolgáltatás terén.

A könyvtárak szerepe az információs társadalomban bővül. Segítik az egész életen át tartó tanulást, szakmai virtuális közösségek létrehozását és megtartását, a távoktatást, az oktatási tartalomfejlesztést. A könyvtárosoknak ugyanakkor meg kell barátkozniuk azzal a gondolattal, hogy nem lehet minden anyagot digitalizálni, ami a raktárak mélyén fekszik, kemény szelekcióra lesz szükség.

Kovács Kálmán felhívta még a jelenlévők figyelmét arra, hogy hasznos lenne, ha mindezekről a változásokról, fejlesztésekről tájékoztatnák a helyi társadalmat a lokális médiában. Az ehhez szükséges információkat megtalálják az IHM honlapján.

Határozatok

1. A közgyűlés az elnök beszámolóját egyhangúlag elfogadta.

2. Az IKSZ elnökségi tagja lett a többség szavazatával Dippold Péter, a *Könyvtári Intézet igazgatója*.

3. A közgyűlés egyhangúlag jóváhagyta az IKSZ és az MKE között kötendő együttműködési megállapodás szövegét.

4. A városi könyvtárak a település nagysága alapján kétféle tagdíjat fizetnek. A javaslatot a közgyűlés 1 ellenszavazat és 3 tartózkodás mellett elfogadta.

5. A kari könyvtárak, a főiskolai könyvtárak, az intézeti könyvtárak és a munkahelyi könyvtárak esetében a titkárság készíti el az új beszerelést. A közgyűlés a javaslatot 6 tartózkodás mellett elfogadta.

6. A 2004. évi tagdíjakat a megjelentek 5 tar-
tózodás mellett elfogadták:

országos hatókörű szervezeteknek 25 000 Ft
területi hatókörű szervezeteknek 18 000 Ft
helyi hatókörű szervezeteknek

10 000 lakos fölötti városok
könyvtárának 12 000 Ft
10 000 lakos alatti városok
könyvtárának 9500 Ft
községi könyvtáraknak 2000 Ft

IKSZ- kiadványok

Az Informatikai és Könyvtári Szövetség titkársá-
gán (1054 Budapest, Hold u. 6., tel./fax: 1/ 331-
1398, e-mail: iksz@oszk.hu) még kaphatók a
következő kiadványok:

Könyvtári menedzsment és marketing szimpó-
zium. Szerk. Kériné Tóth Ildikó. Bp. 1994,
OSZK, 71+77 (kétnyelvű) p.
600 Ft + áfa + postaköltség

Stratégiai tervezés. Marketing. TQM. Szerk.
Kériné Tóth Ildikó. Bp. 1994, KIK, 88+77+függe-
lék (kétnyelvű!) p:

600 Ft + áfa + postaköltség

Irene Wormell: Térítéses információszolgáltatás.
A siker titka. Bp. 1998, IKSZ, 134 p.

2000 Ft + áfa + postaköltség

Skaliczki Judit – Zalai Kovács Éva: Minőség-
menedzsment a könyvtárban. (Az esettanulmányt
Ramháb Mária készítette.) Veszprém – Budapest.
2001, Veszprémi Egyetemi Kiadó – IKSZ, 193 p.

1400 Ft + áfa + postaköltség

Köszönet az 1 százalékért

Az Informatikai és Könyvtári Szövetség a sze-
mélyi jövedelamdó 1%-ából befolyt összeget az el-
múlt évben a működéshez szükséges kiadványokra
fordította.

Köszönjük a kollégák támogatását, és *reméljük,*
az idén is megtisztelik a szervezetet felajánlásukkal.

Az IKSZ adószáma: 19672108-2-41

Web: <http://www.vein.hu/library/iksz/>
Cím: H 1054 Budapest, Hold u. 6.
Tel./fax: (36-1) 331-1398
E-mail: iksz@oszk.hu

INFORMATIKAI ÉS KÖNYVTÁRI SZÖVETSÉG
A Könyvtári és Informatikai Kamara jogutódja, alapítva: 1990
Assign of the Librarian and Informatical Chamber, founded: 1990
ALLIANCE OF LIBRARIES AND INFORMATION INSTITUTES

emberi közgyűlés meghatározta a 2004. évi tagdíjak összegét

Bővebben

Copyright - IKSZ, 2000 Utoljára módosítva: 2004. január 16, péntek

Véleményét, észrevételét elküldheti ide

[Levél az IKSZ honlap a honlapra!](mailto:iksz@oszk.hu)

Honlapunk létrehozását az Informatikai és Hírközlési Minisztérium támogatta

A Mikulás újra eljön

Hiszem és vallom, hogy egy szervezet életében a megújulásnak ugyanolyan szerepe van, mint a hagyományok tiszteletének. Sőt, a hagyományok teszik folytonossá az emberi életet. Nálam ez elég korán tudatosult. Pontosan akkor, amikor harminc évvel ezelőtt számomra az első Mikulás-ünnepséget tartottuk a könyvtárunkban. Fiatal munkatársként rám esett a választás. Buzgón olvastam az általam akkor még ismeretlen neveket, szólítgatván a kicsiket, hogy járuljanak magasságos Mikulás személyemhez ajándékért. Emlékszem, olyan kislányt is kihívtam, aki éppen hathónapos, karon ülő csecsemő volt. Ez az idei ünnepségen jutott eszembe, amikor előttem állt az a hathónapos csecsemő, aki ma már anyuka, két gyönyörű kislányával.

Bizony sok idő eltelt azóta. Az én mikuláságom is hamar lejárt. Gondolom azért, mert a fiaim már nehezen tolerálták volna közszereplésemet. Legtöbbször Csaba barátom volt a Mikulás. Az idén is felöltötte a Mikulás-jelmezt. Csaba tökéletes Mikulás. Mindig improvizált beszéddel adja át az ajándékot. Kellő tapintat és empátia is kell ehhez a beosztáshoz, mert az aprónép néha szeppenten közelít a nagyszakállú apóhoz. Csaba szépen és jól énekel, ami szintén elengedhetetlen a jó Mikulásnál. Külön szám egyébként a krumpszok működése. Már néha azt hiszem, tanult kollégám csak azért vállalja az egészet, mert mindig a két legfiatalabb kolléganő öltözik be krumpszoknak, és ekként, mint hű alattvalókhöz illik, kiszolgálják nagyszakállú főnöküket, azaz segítségére vannak az ajándékok osztásában. Megjegyzem, az alig kétéves Marci unokám is ezen a véleményen van, mondván: „Én jobban szejetem a krumpszok jányokat.”

Egy-egy ilyen ünnepi délután számvetésre is alkalmat ad. Vajon miért több a könyvtáros-unoka, mint a gyerek manapság az ünnepélyeken? Talán, mert öregszik a csapat, vagy más munkahelyen már nem tartanak Mikulás-ünnepséget. Nem tudom, de azt állítom, hogy nagy közösségmegtartó ereje van egy-egy ilyen összejövetelnek. Annak is, hogy nálunk szintúgy évtizedes hagyomány, hogy a nyugdíjas munkatársaink is összejönnek. Az már csak figyelmesség kérdése, hogy volt főnökünk születésnapjára esik ez a találkozás. Szóval, mint egy nagy család. És hát a családban is vannak összejördülések, általában akkor, amikor a pénztelenség üti fel a fejét. Nálunk meg különösen igaz ez, mert nemcsak az erősödő infláció tizedeli sorainkat. *Sánta Ferenc* Sokan voltunk című novellája bűdös barlangjának lehelete csapott meg, amikor kényszerűségből nyugdíjba küldtük a szupermikulást. Álltam az ünnepségen és arra gondoltam, mikor jön el Dürrenmatt öreg hölgye, hogy kiválassza a maga III Alfrédját (vagy Alfrédjait), hogy általa megválthassuk a jövő évi költségvetés hiányát, maroknyi intézményi létünk folytatásának zálogát.

Az ünnepség végén a Mikulás felállt, két csinos, bekormozott képű segítője vállára tette a kezét mintha egy kicsit magához ölelte volna őket, és szép hangján rázendített a „Mennyből az angyal” kezdetű karácsonyi énekre. Talán rajtam kívül senki sem vette észre a nagy gyerekfogatagban, hogy a hangulat egyszerre Arany János-i lett. Csaba oly szívhezszólóan énekelt, hogy a krumpszok az oldalán tekintetükkel angyalokká szelídültek. Talán azért hallatszott ilyen szépnek az ének, mert ebben benne volt negyvenkét év öröme, bánata. Aztán eltűntek a gyerekszemek elől.

Megváltó Mikulás, hozz boldog új esztendődt könyvtárunkra, és ugye jövőre is eljössz!?

Varga Róbert

Az *Európa térképei 1520–2001* címmel a Helikon Kiadó és az Országos Széchényi Könyvtár közös kiadásában megjelent díszalbum bemutatóját 2003. december 2-án tartották a nemzeti könyvtár dísztermében. Az album térképeit az OSZK július 1.–augusztus 31. között kiállításon is bemutatja.

Alexandria és Amazónia: az „univerzális könyvtár” igézete

Az emberiség örök vágya, a teljes tudáskör rögzítése elsőként a Nagy Sándor által alapított földközi-tengeri városban látszott megvalósulni, mégpedig a Kr. e. 286-ban létesített Alexandriai Könyvtárban, abban az időben, amikor a papirusz új hordozóként elérhető közelségbe hozta ezt a régi álmat,

A hellénizmus kultúradelvelő légkörének köszönhető a phaléroni Démétriosz, athéni filozófus elképzelései nyomán a Mousaion épületében megteremtett könyvtár, amelyet I. Ptolemaiosz Szótér (uralk. Kr. e. 323–282), Nagy Sándor egykori hadvezére és dinasztiaalapító építtet, és bár Kr. e. 48-ban egy hatalmas tűz roppant károkat okozott benne, fénykorában 700 ezer tekercs állománnyal rendelkezett. Ebben a tudáscentrumban készült a *Septuaginta*, a híres „hetvenes”, illetve „LXX”, a Biblia akkori magjának, a héber mózesi könyveknek első görög fordítása is. Ez mindjárt az alapító utódja, II. Ptolemaiosz Philadelphosz (uralk. Kr. e. 282–246) alatt történt, akinek meghívására a tizenkét izraeli törzs mindegyikéből hat fordító érkezett Alexandriába, s a hetvenkét tudós hetvenkét nap alatt fordította le az ószövetségi könyvek törzsszövegét. Itt készült a homéroszi művek első szövegkritikai kiadása. A könyvtár talán leghíresebb könyvtárosa egy költő volt, kürénei Kallimakhosz (Kr. e. 305–240), aki az állomány részletes tárgyi feltárást is tartalmazó katalógusát, a százhusz kötetből álló *Pinákész*t összeállította – ez volt a görög irodalom elsődleges referenz műve az ókorban. E csupán hírből ismert összeállításnak mai örököse kíván lenni a brit alapítású *Pinakes*, tematikus ’kilövőállás’ (launchpad), amely egyike volt a világháló első valódi portáljainak (<http://www.hw.ac.uk/libWWW/irn/pinakes/>).

A könyvtárat is magában foglaló Mousaion az időszámításunk szerinti II–III. században a keresztény tudás központja volt, amit Origenész,

Plotinosz és mások neve fémjelez. Az Alexandriai Könyvtár teljes állománya még az ókor végén az enyészete lett. A keresztény történelem, Orosius, Szent Ágoston tanítványa, 415-ben üresen találta az épületet, nagy műve, a *Historiae adversus paganos* leírása szerint a „pogány” gyűjteményt újbuzgó keresztények rámosták ki, más történelmi oknyomozás, talán Gibbon szerint pedig a végső pusztulás csak 641-ben történt, amikor a beözönlő muzulmán hadak a gyűjteményt a közfürdők fűtésére szolgáló kemencékben égették el.

Az „alexandriai fantázia” – a kifejezés *Gary Wolf*tól ered, akinek a *Wired Magazine* 2003. decemberi számában megjelent tanulmányából többször idézek (http://wired.com/wired/archive/11.12/amazon_pr.html) – a századok folyamán meg-megújuló kezdeményezések után korunkban újjáéled. Ennek sikerére most esélyt nyújt a digitalizálás tömegtechnológiája, az elektronikus tárolás olcsósága és az internet által biztosított általános bekapcsoltság, állandó összeköttetés. Monumentális Unesco-projekt keretében – egyéb kultúrák mellett közös keresztény és mohamedán erőfeszítés nyomán – tényleges fizikai valójában (is) rekonstruálják az egykori könyvtárat Alexandriában. A projekt 1988-ban indult *Bibliotheca Alexandrina* néven (<http://bibalex.org/website>).

Az univerzális könyvtár ókori képviselőjének rekonstrukciója már átvezet más mai törekvésekhez. Közbevetőleg megjegyzendő, hogy az univerzális könyvtár eszméje korunkban már inkább erősen hibrid jellegűt feltételez, sőt, a továbbiakban már nem-könyvtárról is szó esik, amelyek azonban az univerzális könyvtár és archívum eszméjének – tetszik, nem tetszik – valamilyen szempontból megtestesítői. A könyvtár fogalmának kiterjesztése már a számítógép terjedésének hajnalán, az alapfogalmak meggyökerezésekor tényé és gyakorlattá vált, amely jobbra csak hasznára vált ’a’ könyvtárnak, s talán a fogalom további tágítása, szemantikai továbbmozdítása a virtualitás irányába nem fog szentségtörésként hatni. A merészen akár totális gyűjteménynek is nevezhető webhelyek megfelelnek a hagyományos kritériumoknak: van tervszerű beszerzés,

regisztrálás, feldolgozás, formai és tárgyi leírás-feltárás, tárolás rövid és hosszú távon, keresetőség, visszakereshetőség, olvasás, másolás, szabad hozzáférés. Pusztán némelyiknél, jelesül a legfontosabbnál, az Amazon.comnál vesszük észre, hogy egyetlen jellemzőben, de abban aztán markánsan eltér a könyvtártól: ez pedig a cél. Az amazon.com és számos on-line könyvterjesztő kifejezett és egyértelmű célja a kereskedelem, a könyv eladása, értékesítése. Mint látni fogjuk azonban, ez a könyvtári eszmény felé elmozduló könyvkereskedelem visszahat a hagyományos könyvre, és a könyv kultuszát az on-line segéd-eszközökkel maga is éppenséggel elősegíti, s ezen a ponton végső céljában már ismét összeér a könyvtár és a „könyvesbolt”.

Nézzük közben az e-világ egy másik, egyelőre igencsak megoldatlan szeletét, amely írásunk tárgyával összefüggésben áll. Világszerte számos digitalizálási projektet ismerünk, amely a megőrzést szolgálja, ugyanakkor a csak digitális formátumban létező anyagokat is egyre inkább archiválják. Brewster Kahle, a web születése előtti keresőprogram, a WAIS kifejlesztője 1996-ban hozta létre a grandiózus Internet Archive-ot (<http://www.archive.org>). Kahle nagy fába vágta fejszéjét az internet archiválására szolgáló on-line könyvtár építésével: 2001 óta a látogatót webes keresőfelület, a Wayback Machine fogadja, amellyel izgalmas időutazásra indulhatunk és a világ múltba veszett weblapjait kereshetjük fel újra – példának okáért az MTA Könyvtára 1999-es honlapjának egyes oldalait is elő lehet varázsolni. Az archívum Alexa nevű, beépített keresőmotorja adott időközönként mintát vesz a háló publikus weblapjaiból és eltárolja azokat. A legújabb fejlemény, hogy az Amazon.com által megvásárolt Alexa helyett az Internet Archive új teljes szövegű keresőt állított be: a Recall béta verziója néhány hete vált nyilvánossá a weboldalon. (Fontos tudni, hogy számos technikai és egyéb akadály létezik, amely eltéríti a keresőrobotot és meggátolja az internet archívumába való bekerülést – javascript, robottiltó beállítások stb.) Az Internet Archive mai mérete körülbelül háromszáz terabájt (TB), havi növekedése tizenkét terabájtnyi.

Kahle nemrégiben tízmilliárd weboldalt ajánlékozott digitális archívumából az Alexandriai

Könyvtárnak, amely tükörszerverként már működik is (<http://archive.bibalex.org>). Az ajándékot átvevő Suzanne Mubarak, az egyiptomi elnök felesége önkéntelenül elszólta magát: Szép, szép ez az egész, de én szeretem a könyveket – mondta „tapintatlanul”. Hát ez az! – mondhatnánk kórusban. Az egész kulcsa, ami körül forog a világ, a könyv, amely nehezen adja meg magát, s információs szempontból nagyrészt még mindig fekete lyuknak számít. Talán némi vigasz a könyv rajongóinak, hogy az elektronikus könyvek forgalma visszaesett az utóbbi időben, s a Barnes&Noble 2003 végén abba is hagyta az e-könyvek forgalmazását. Ennek a fejleménynek a hátterébe – pl. a készülékek nem csereszabatos volta – most ne menjünk bele. Elég valószínű, hogy a könyveknek a fizikai valóságukban való mágikus léte nem forog veszélyben, ám az is bizonyos, hogy digitalizálásuk, hálózaton elérhető formába való konvertálásuk nem fog megtorpanni.

Az Amazon.com meglátogatása előtt nézzünk néhány honlapot, ahol könyvek teljes szövege jelentős számban elérhető. A Michael Hart által még 1971-ben (!) indított Project Gutenberg (<http://promo.net/pg/>) a Magyar Elektronikus Könyvtár (MEK) ősmintájaként önkéntesek munkájával folyamatosan épül, ma nagyjából tízezer könyv teljes szövegét tartalmazza. Állományát szerzői jogvédelem alá nem eső könyvek, klasszikusok alkotják, fenntartói kissé becsvágyónak tűnő célkitűzésükben egymillió könyv on-line hozzáférését szeretnék biztosítani. Az ezer könyv projektből (Thousand Book Project) bomlott ki a 2001-ben meghirdetett Million Book Project, amely végcéljának szintén az egymillió könyv digitalizálását tekinti. A pittsburgh-i Carnegie-Mellon Egyetem projektje, Brewster Kahle gárdájával együttműködésben, a szabad felhasználású hivatalos amerikai kiadványok és nem jogvédett anyagok digitalizálását tervezi. Ma hozzávetőleg tízezer címet tartalmaz teljes szöveggel. Említsük meg még a Questia című weblapot, a teljes szövegű könyvek egyik legnagyobb on-line gyűjteményét (<http://www.questia.com>), amely növekvő állományához havi előfizetéssel enged belépést.

Ebbe a könyvek globális korpuszához képest végül is szerény háttérbe robbant bele 2003. október 23-án az Amazon.com a *Keress a könyv belsejében* (Search Inside the Book – SIB) pro-

Amazon.com Books

Home | Search | Browse | Best Sellers | Magazines | Corporate Accounts | New & Used Textbooks | Bargain Books | Used Books

WELCOME

WEBSTER'S NEW WORLD COLLEGE DICTIONARY

No matter how you look it up, **\$11.69** for Webster's New World College Dictionary is a bargain.

SEARCH BOOKS

Books

Advanced Search

WEB SEARCH

Books

an find the textb
in Used Textbook

Categories:

- All Rights
- Arts & Photography
- Audio CDs
- Biographies & Memoirs
- Business & Invest
- Calendars
- Children's Books
- Classics
- Comics
- Computers
- Crime
- Drama
- Education
- Fiction
- Health
- History
- Home & Garden
- Humor
- Law
- Medical
- Mystery
- Non-Fiction
- Novels
- Parenting
- Reference
- Religion
- Science
- Self-Help
- Sports
- Travel
- True Crime
- Young Adult

New in Books

by Donald, Md. Howard et al
List Price: \$34.95
Price: \$9.47
You Save: \$25.48 (73%)
More in Science

NEW FOR YOU

Start | AOL 5.0 - IE2001sp | Adobe PageMaker 6.5 - [...] | Amazon.com: Books | Total Commander 5.50 - ... | 14:24

jektjével. Fantasztikus módon mindjárt 120 ezer könyv 33 millió oldalának bármely szavára lehet keresni. Főleg kereskedelmi szempontból releváns, népszerű, nagyrészt jogvédett könyvekről van szó. Ebben is elüt az említett projekttektől, és talán a Digitális Irodalmi Akadémia (DIA) tekinthető analóg példának.

Az Amazon.com (<http://www.amazon.com>) vállalat neve nem ókori reminiscenciát takar, hanem az Amazonas folyó nevére utal. (Eredetileg az abrakadabrából derivált 'cadabra' lett volna a választott név, ám annak a 'cadaver' = hulla szóhoz megszólalásig hasonló ejtése miatt ejtették.) Az Amazon.com alapítója és örökös főnöke, *Jeff Bezos* egyike korunk kivételes egyéniségeinek, tényleges alakítóinak – a Time magazin 1999-ben az év emberének választotta. Teljesítménye tömören annyi, hogy rendet vágott a zabolátlan elektronikus vadonban, meggyökeresztette a civilizáció egyik meghatározó tevékenységét, a kereskedelmet a virtuális térben. Aki már vásárolt az Amazon.com-nál, tudhatja, hogy a szolgáltatás minősége szinte felülmúlhatatlan, egyenesen XXI. századi. A tipikus amerikai sikersztóri az alapító családjának houstoni garázsában indult, a

cég első befektetője id. Bezos volt, akinek halvány fogalma sem volt róla, mire adja pénzét, és azt kérdezte fiától, hogy mi is az az internet. Bezos diplomáját a Princeton Egyetemen szerezte, ott, ahol a harmincas években *Neumann János* épp a jövődő virtuális világ alapjait tanította, s emlékére az egyik utcát John von Neumann Drive-nak hívják.

Az Amazon.com sikerének titka nem az elsőség, hiszen a kibertérben könyvkereskedéssel évekkel korábban már jelen volt a *clbooks.com*, vagy a Harvard Egyetemenél lévő *wordsworth.com* könyvesbolt (<http://wordsworth.com>), illetve a Barnes&Noble, az egyik legnagyobb rivális könyvkereskedő lánc (<http://books.com>). Konkurenciában ma sincs hiány, csupán ízelítőként: <http://barnesandnoble.com>; <http://booksamillion.com>; <http://alibris.com>; <http://half.ebay.com>; <http://www.cromwellbooks.com>; <http://www.bibliophile.net>; <http://www.usedbooktrader.com> – s a nem amerikai vállalkozásokról még nem is esett szó. A kilenc évvel ezelőtt, 1994. december 26-án alapított, ténylegesen 1995 júliusában Seattleben színre lépő Amazon.com az on-line könyvkereskedelem zászlóshajója, sőt, az e-commerce

modellje és mintaképe, mivel mára már általános jellegű kereskedőházzá vált, és ékszerszerű sportfelszerelésig mindent árul. (Külföldre vámügyi okokból könyvön kívül nem szállítanak – egyelőre...) Igaz viszont, hogy tevékenységének fókuszában továbbra is a könyv áll.

A kezdeti on-line könyveladás után hamarosan virtuális antikváriumként felölelték a használt könyvek forgalmazását is, ügyesen kínálva a találati halmaznál az új könyv ára mellett a használt könyv olcsóbb árát is. A fejlődés következő fókán már – akár a sarki könyvesboltban, a böngészés virtuális élményét nyújtva – bele lehetett pillantani a könyvbe, először a címlapra, a hátoldalt, a fülszöveget lehetett olvasni, majd tartalomjegyzéket és indexet, s magából a szövegből mintaoldalakat lehetett nézegetni. Ennek a ma is igen csábító funkciónak a neve *Look Inside the Book (LIB)*, amelynek lehetőségére a találati halmazban egy narancssárga nyíl hívja fel a figyelmet. (Nem minden könyvbe lehet így belenézni ugyanis, csupán azokba, amelyekre az Amazon.com a kiadó vagy/és a szerző engedélyét megszerezte.) Bizonyára vitatható véleményem szerint ez az a pont, amikortól – sajnos, sajnos – a könyvtárak csupán metaadatokat hordozó OPAC-jaikkal folyamatos defenzívába szorulnak, és újítás nélkül veszíteni fognak...

A fejlődés az Amazon.comnál ezután sem állt meg, hanem már kritikákat is lehet olvasni a könyvekről. Vannak például komoly szakértők által írt kritikák (editorial reviews). A kritikaírók sorrendje is megállapítható: az olvasót felkérlik, hogy jelölje meg, vajon az olvasott kritika hozzájárult-e az adott könyvre vonatkozó döntéséhez. (Ez az interaktivitás a lejjebb még említésre kerülő ún. kollaboratív szoftver egyik jellemzője.) Vannak gyorskritikák (spotlight reviews), és végül az olvasók is írhatnak bírálatot (customer reviews). A kereskedés általános jellegét látjuk a nemrég bevezetett *Bottom of the Page Deals* funkciónál: ezek az oldal alján előbukkanó, dinamikus változó listák mindenféle árucikkal, amolyan last minute akciós árakkal. Praktikus és szellemes a kívánságlista (Wish-list), amit bármelyikünk összeállíthat magának, és kedvenc kismelt könyveink közül vásárolhatnak számunkra az ajándékozni vágyók. A kereskedés volumenéről képet kaphatunk abból az adatból, hogy az Amazon.com csúcsnapján egyetlen nap alatt 2,1 millió rendelés érkezett.

Az amazon.com webhely egy ún. kollaboratív, közös munkára, interaktivitásra alapított szoftveren alapul, melynek neve *FireFly*. A 'tűzlégy' automatizált együttműködő szűrési – *automated collaborative filtering (ACF)* – technológia erre támaszkodva ajánlja a könyveket a látogatóknak. A mögöttes tudományos mozgatóerő szerint az emberek ízlése nem találmányra megosztott, hanem általános trendek és minták mentén feltérképezhető. Keresési viselkedésük, mintájuk alapján a hasonló ízlésű használókat statisztikai korrelációs eljárással határozzák meg, és a kereskedelmi cégek által küldött visszajelzések, ajánlások ezt tükrözik. A keresés folyamán a szerverről érkező visszajelzés számtalan más használótól nyert visszajelzésből szűrődik le, mindez az „okosság” asszociatív módon, egy hatalmas adatbázisból képződik. Ezt az asszociációt, linket ajánlja fel a cég azoknak, akik az egyik tételt megveszik, s gyengéd jelzést küldenek, hogy akik ugyanezt a könyvet vásárolták, még megvették ezt és ezt a művet. Az Amazon.com a FireFly típusú kollaboratív szoftver alkalmazásában sem volt az első a neten, hiszen a hollywoodi székelyű film- és videókölcsönző-lánc, a Reel.com (<http://www.reel.com>) évekkal megelőzve őket már ilyen kínálási technikával működtette a honlapját. Indokoltnak látszik itt említést tenni még egy bámulatra méltó adatbázisról – on-line könyvtárról, ha úgy tetszik –, amely a filmvilág vezető webcíme. Az *Internet Movie Database* (<http://www.imdb.com>) 1990-ben indult, tehát még a web előtti időkben származik, a *rec.arts.movies* nevű Usenet hírcsoport berkeiből. Alapítója a walesi illetőségű *Col Needham*, 1998-tól már az Amazon.com leányvállalataként működik.

2003. október 23-án indult a *Look Inside the Book (LIB)* továbbfejlesztése, a *Keresés a könyv belsejében* (Search Inside the Book – SIB). Barátunk és kollégánk, a TMT szerkesztőbizottságának Hawaii-ba „szakadt” tagja, a Hawaii Egyetem professzora, *Jacsó Péter* a Gale Group (Thomson) cég által kiadott kitűnő e-rovatában, a *Péter's Digital Reference Shelf* decemberi számában épp az Amazon.com ezen új szolgáltatását veszi szemügyre: http://www.gale.com/free_resources/reference/peter/index.htm

Lássuk hát. A SIB segítségével 120 ezer könyv 33 millió oldalának minden szavára lehet keresni. A keresés integrálva van a szokásos szerzői, cím, tárgy keresési funkcióba, és a találati halmaz

együttesen tartalmazza, összefésüli a különböző módon nyert eredményeket. A SIB révén kapott találatnál a keresett kifejezés a környezetébe beágyazott módon, rövid kis részletben szerepel, s ha az adott szövegrész teljes oldalát akarjuk látni, rákattintunk a linkként megjelenő oldalszámra. Mint említettük, a SIB elérhetősége, a teljes szövegű keresés döntő mértékben jogvédelem alatt álló művekre vonatkozik. El lehet képzelni – vagy mégse? –, hogy a technikai nehézségek mellett milyen volumenű jogi tárgyalásokat kellett folytatni a kiadók és szerzők sokaságával. Hazai analógia a DIA lehet, amelynek jogi veszélyeiről *Tószegi Zsuzsanna* előadásaiban, egy-egy utalásból kapunk nagy ritkán ízelítőt. Az Amazon.comnál azt az álláspontot képviselik, hogy a keresés nem szöveget hoz elő, hanem képet (image), oldalak képét. A keresés a találatról előre, illetve visszafelé két-két oldal megtekintését engedi, nem lehet az elejétől a végéig másolni vagy on-line olvasni. A találatához linkelni sem lehet, s a rendszer visszautasítja azt is, ha húsz százaléknál többet szeretnénk megnézni egy műből. Ezt úgy ellenőrzik, hogy van egy „apró” szépséghiba: a SIB használatához kérik a hitelkártyaadatokat. Hangsúlyozzák, hogy ezt csupán biztonsági szempontból kérik, mivel a SIB és az egész adatbázis használata ingyenes, s mindez a kiadók kőkemény kikötése volt – egyéb korlátok mellett – az Amazon.commal szemben.

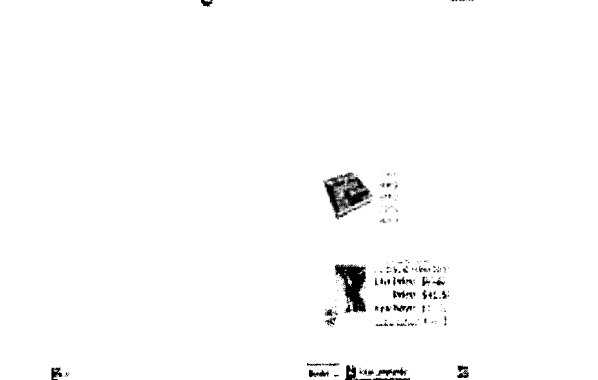
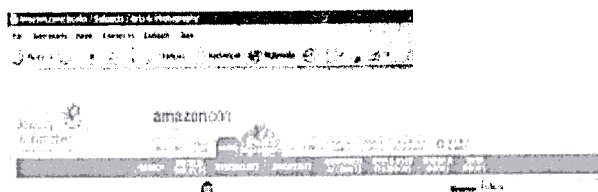
Látni kell, hogy az egész mögött az a feltevés áll, hogy a könyvek fizikai voltukban nem helyettesíthetők. Az elektronikus szöveg a fizikai objektum turbósítása, fokozása. Jeff Bezos a SIB további bővítését ígéri. Egészen látványos SIB-listájából az levonható, hogy a könyvkiadók sikerült meggyőznie arról, hogy a teljes szövegű digitális jelenlét és on-line böngészés ösztönző hatással van a könyvkereskedésre, és ez nem fog változni a jövőben sem.

Talány azért marad a könyv jövőjével kapcsolatban. Az egykori papirusztekercseket az új alexandriai szerveren most a papír közeg kihagyásával, bájtok formájában látjuk viszont. De az is benne van a pakliban, hogy a szurrogátum a bájtokból újra csak papír formában testesül meg. Ezt az irányt jelzi – hát megint Brewster Kahle „dolgaihoz” jutunk – az Internet Archive és a Million Book Project közös vállalkozása, az *Internet Bookmobile* (<http://www.archive.org/texts/bookmobile.php>). Kahle és szakemberei gazda-

sági számítások alapján arra a következtetésre jutottak, hogy egy átlagos, nem jogvédelem alatt álló rögtönzött módon való előállítás (letöltés az internetről vagy szkennelés és OCR, kinyomtatás, bekötés) nem kerül többé egy dollárnál. Meghirdették az „Egy dolcsi egy könyv” (*A Buck A Book*) akciót, és először 2002 őszén országos körútra indultak, amelynek a köztulajdon, a *public domain* ünneplése mellett a szerzői tulajdont, a copyrightot képtelenül kiterjesztő, közellenes törvény elleni tiltakozás is missziója volt. A furgon fedélzetén húszezer köztulajdonú, tehát jogvédelem alá nem eső mű rögtönzött előállításához szükséges eszközt (műholdas internet-összeköttetés, komputer, nyomtató, kötészeti masinák) helyezték el. A pionírszellemtől nem mentes akció a valamikori bibliobusz mintájára működött, amikor a vidéki Amerikának szállították a könyveket. Az internetes mozgókönyvtár az egykori kedvezményezettek unokáihoz vitt el egy egész digitális könyvtárat. Itt válik érthetővé az Internet Archive honlapján olvasható szlogen: „egyetemes hozzáférés az emberi tudáshoz” (*universal access to human knowledge*).

S még utoljára térjünk vissza az Amazon.com tájára. A cég ugyanis nemrég partneri viszonyba került az Ingram Industries Lightning Source nevű vállalattal, amely százezernél több címet tartalmazó katalógusából kínál rögtönzött kivitelezésben könyveket. A „kérésre nyomtatás” (print-on-demand) szintén válhat a könyv meghatározó új paradigmájává, s abban a környezetben egy dolog biztos lenne: a „kifogyott” (out-of-print) minősítés értelmét vesztené.

Bánhegyi Zsolt

Könyvtárról könyvtárra

Változások a Semmelweis Egyetem Könyvtárának szolgáltatásaiban

A budapesti királyi magyar tudományegyetem könyvtárát 1828-ban alapította *Schordann Zsigmond*, aki saját gyűjteményét ajánlotta fel tanártársai számára.

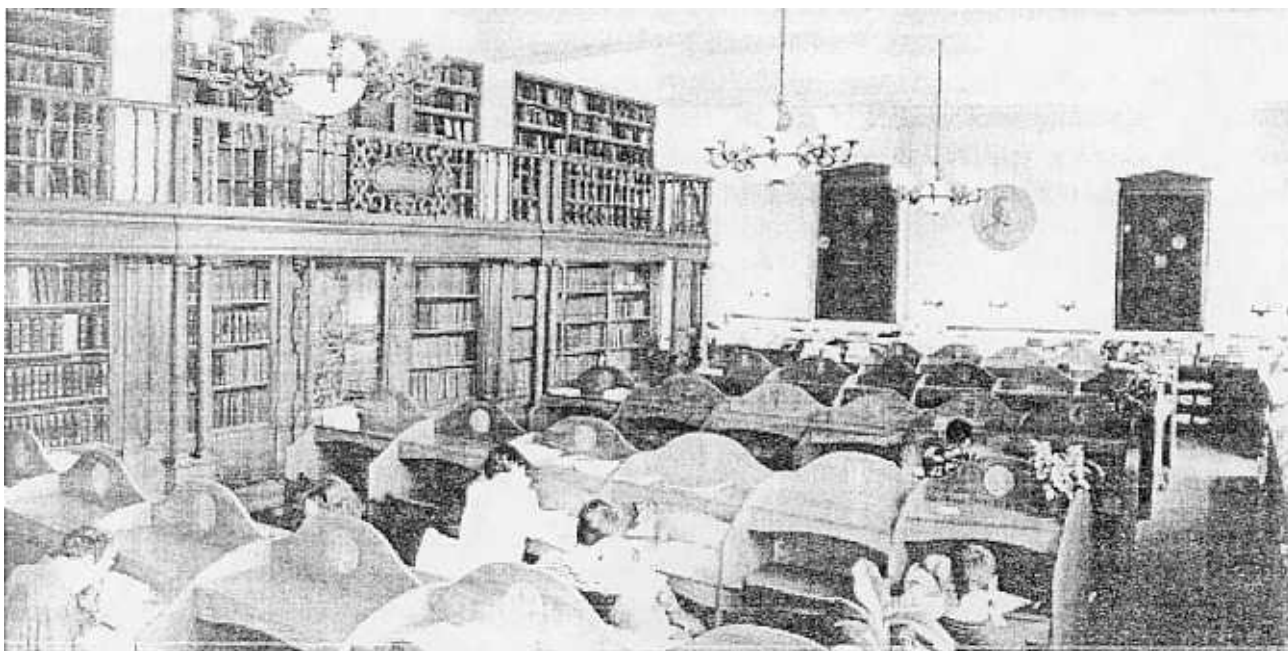
Már 1848-ban történt kísérlet a zártkörűség felszámolására, a július 10-ei kari ülés határozatban mondta ki: „Az orvoskari könyvtár, mely részint alapítványok, részint szigorlati pénz fölöslegek által támadt, Schordann tanár úr lakából az orvostani épületbe helyeztessék át, hogy e tudományos forrás is megnyitassék a növendékek számára.” Erre a pillanatra több mint száz évet kellett várni.

A könyvtár 1861-ben került az orvoskar központi épületébe, és 1942-ben jelenlegi helyére, a központi épület első emeletére. A háború hatására a könyvtár működése majdnem teljesen megbénult, majd leállt. Az állomány értékes részét biz-

tos helyre menekítették, ahonnan csak 1943 végén került vissza az eredeti helyre.

A Semmelweis Egyetem Központi Könyvtára 1946 óta minden orvos és egészségügyi dolgozó részére nyilvános könyvtár, nem csak az egyetem kötelékében működő orvosok látogathatják. Ez az elv fokozatosan érvényesült, de az orvoskar dékánja 1954-ben még azt mondta: „Egyetemünk könyvtára lényegében ma is tanári könyvtár.”

1950-től többször felmerült a könyvtár más könyvtárakkal való egyesítésének, új könyvtár építésének a gondolata. Az egyetemi tanszéki könyv-

tári hálózat szakmai instruálása az 1960-as évektől kezdve könyvtárunk feladata, és jelenleg is az.

1951 és 1957 között, *Baló József* professzor tanárelnöksége idején megkezdődött az 1900 utáni könyvanyagot magukban foglaló szakkatalógusok előkészítése. Ezek 1996-ig üzemeltek, ekkor vezették be a Dynx integrált könyvtári rendszert. Az integráció kapcsán láthatóvá vált a volt HIETE és az Egészségügyi Főiskolai Kar állománya. A Testnevelési Egyetem ALEPH-et használ, az ő állományukat nem látjuk a sajátunkéval együtt. Mivel a karok az integráció után is őrzik önállóságukat, sem beszerzéseiket, sem ilyen irányú vásárlásaikat nem lehet befolyásolni.

Folyamatosan folyik a rekatalógizálás, a kurrens folyóirat-állományt, a disszertációkat, a könyvállományt az 1960-as évektől és a muzeális állományból a Győry-gyűjtemény nagyobb részét már feldolgoztuk. Egy projekt keretében tavaly feldolgozásra került az összes magyar nyelvű inkurrens folyóirat.

1965-től működött az Üllői út 22.-ben a százötven személyt befogadó olvasóterem, a Hallgatói Könyvtár őse, ami valójában csak könyvolvasó helyiség volt. Ennek az állománya volt az a mag, amely az 1982-ben épített Hallgatói Könyvtár állományát képezte.

Erőss László 1963-ban azt írta: „Az egyetemi könyvtár legfőbb feladata az egyetem oktató, nevelő és gyógyító munkájának könyvtári és dokumentációs támogatása. A könyvtárnak, hogy tájékoztató munkáját az egyetemhez simulva tudja kiépíteni, az egyetem elismerését kell kivívnia. És ez nem tisztán anyagi kérdés.” (Orvosi Könyvtáros 3. 1963. 99–101.)

1962-ben a könyvtár az Orvosegyetem központi épületében, az első emeleten volt, ahol egy nagy olvasóterem 32 hellyel és egy kis bibliográfiai szobában négy hellyel állt az olvasók rendelkezésére.

A háromezer folyóméternyi könyvállvány ellenére az állomány egy része a földön volt. A könyvtár munkamódszere nem korszerű, írta *Erőss László* és *Papp Emil* (Az orvosi Könyvtáros 2. 1962. 13–18.), kölcsönzése patriarchális jellegű. A kölcsönző cédulákat szerzők vagy címek, illetve folyóiratcímek szerint betűrendbe rakva kezelték, ezt hetente átnézték, és ebből készítették a felszólításokat. Az állomány éves gyarapodása ezer könyv, hatszáz folyóirat, hatezer aprónyomtatvány volt.

Az 1997-es könyvtári törvény értelmében a könyvtár nyilvános, minden magyar állampolgár igénybe veheti. A könyvtár a lopások és az illetéktelen használók ellen egyetlen módon tudott védekezni, 2000 augusztusa óta proximity kártyás beléptető rendszert és a nyitva tartás egész ideje alatt biztonsági őrt alkalmaz. Így az olvasók megszűrhetők, és csökkent a lopások száma.

Néhány állományadat

1860-ban	5300 kötet
1900-ban	15 000 kötet
1945-ben	56 218 kötet
1955-ben	110 469 kötet
1960-ban	135 510 kötet
1964-ben	157 887 kötet
2001-ben	248 573 kötet

Folyóiratok

1946-ban	17
1950-ben	138
1955-ben	446
1960-ban	651
1964-ben	694

2001-ben 546 folyóirat járt, de 1212 folyóirat teljes szövegű verziójának elektronikus elérhetősége volt lehetséges.

Munkatársak száma

1945-ben	3
1955-ben	6
1959-ben	11
1964-ben	14
1982-ben	25
1993-ban	32

2002-ben huszonnégy főállású dolgozó van, hét részfoglalkozású, négy polgári szolgálatos, egy önkéntes, de fél éven át dolgozott könyvtárunkban három rehabilitált személy is egy alapítvány támogatásával

Olvasótermi férőhelyek

1900-ban	10 hely
1942-ben	10 hely
1959-ben	50 hely

1958-ban diákkönyvtár harminc-negyven hellyel az Üllői út 22.-ben, ahol csak tankönyveket kölcsönöztek. 1982-ben építették meg az Üllői út 26. II. emeletén az ún. Hallgatói Könyvtárat hetven férőhellyel. Így a könyvtár 130 férőhellyel rendelkezik, amit még kiegészít az Információs Centrum tíz férőhelye, hat

hely saját számítógép-használatra internet-eléréssel.

Könyvtárunk alapító tagja a három éve egyéni kezdeményezésből létrehozott, majd az Országos Széchényi Könyvtár irányítása alá került MIT-HOL, jelenlegi nevén LIBINFO internetes tájékoztató szolgáltatásnak, melynek szakmai irányító testületében is részt veszünk. Ez a szolgálat ingyenes.

Néhány 2001-es számadat

A könyvtár állománya 248 573 dokumentum, az éves gyarapodás 2415 darab. Ez könyv, folyóirat (csak a bekötött folyóirat), videó, CD-ROM. 188 idegen nyelvű könyvet szereztünk be 8,1 millió forint értékben.

Az időszaki kiadványok száma 546, de az elmúlt év folyamán 1212 folyóirat teljes szövegű verziójának elektronikus elérhetősége volt biztosítva az egyetem számára.

Magyarországon a leghosszabb nyitvatartási idővel működnek olvasótermeink, a vizsgaidőszakban heti 85 órát tartunk nyitva.

Beiratkozott olvasók száma: 825

Könyvtárlátogatók száma: 67 276

Könyvtárközi kölcsönzés: 4699

Egyéni kölcsönzés: 5116

Ez évben januártól júliusig 2784 kérést teljesítettünk, 148 esetben nem tudtuk megküldeni a kért dokumentumot. A nem teljesített kéréseket, amennyiben a megadott adatokban van a hiba, adatbázisokban ellenőrizzük.

Kiemelkedő a februári hónap, amikor 733 kérés érkezett könyvtárunkhoz. A kéréseket aznap érkeztetjük, és másnap az elkészült anyagot továbbítjuk. A kérések érkezhetnek levélben, e-mailben, faxon. A fizetés történhet kézpénzben, számlával, munkajegyben keresztül. A fizetés módját, mint ahogy a kéréseket is, nyilvántartjuk. Megváltoztattuk a nyilvántartást, oldalszámra pontosan meg tudjuk mondani, ki, mikor és mit kért tőlünk. Ennek azért van jelentősége, mert főleg a faxon érkezett kéréseknél fordult elő több alkalommal, hogy a kérő fél sérelmezte a faxon való továbbításért felszámított száz forintot, mert úgy gondolta, ez ingyenes.

Változást hozott az életünkbe az Ariel szoftver beszerzése. A kéréseket, amennyiben a foga-dó könyvtár rendelkezik Ariellel, ezen a módon is tudjuk továbbítani. Az Arielen való dokumen-

tum-továbbítás ára egyelőre nem tér el a normál másolás díjától. Végeztünk felmérést a különböző könyvtárak között, a legmeglepőbb az volt, amikor a kérő könyvtár jelezte, hogy ő ezt a szolgáltatást ingyenesnek gondolta.

Mi az, ami az elmúlt pár évben megváltozott a könyvtári szolgáltatásokban? Bevezettük és működik a proximity kártyás beléptető rendszer, a teljes nyitvatartási idő alatt szolgálatot teljesít a biztonsági őr, átalakítottuk az információs szolgálatot, frissen végzett diplomások kerültek oda. Egy nap alatt továbbítjuk a könyvtárközi kölcsönzést és folyamatos a gépi felszólítás, melynek hatására javult a kölcsönzési fegyelem.

További terveikben szerepel, hogy általánossá tegyünk a proximity kártyát, és azon kölcsönözni, másolni, nyomtatni is lehessen.

Összefoglalva megállapíthatjuk, hogy a Semmelweis Egyetem Központi Könyvtára hatalmas utat tett meg az elmúlt 174 év alatt. Reméljük, a 175 éves jubileumi ünnepek idején a könyvtári szolgáltatások további fejlődéséről is beszámolhatunk.

Dr. Szabóné Balogh Clarissa

Irodalom

Budapesti Orvostudományi Egyetem. Egyetemünk húszéves fejlődése 1945–1965. – Bp. 1965.

Budapesti Orvosi Kar Ülésjegyzőkönyve 1862.

Erőss László, Papp Emil: A budapesti Orvostudományi Egyetem könyvtára. In: Orvosi Könyvtáros 2. 13–18. 1962.

Erőss László: A Budapesti Orvostudományi Egyetem. In: Orvosi Könyvtáros 3. 99–101. 1963.

Korbuly György: A budapesti orvoskari tanártestület „Wesprémi István” könyvtára. In: Orvosi Hetilap 147–149. 1943.

Székely Sándor: A magyarországi orvosok szakmai tájékozódási forrásai a XIX. század első felében. In: Comm. Hist. Artis. Med. 57–59. 269–275. 1969.

Semmelweis Egyetem Központi Könyvtárának éves jelentései. Kézirat.

Vilmon Gyuláné: A Semmelweis Orvostudományi Egyetem Központi Könyvtárának fejlődése. 169–185 p.

A Magyar orvostudományi könyvtárügy és információ harmadik évtizede. Szerk. Székely Sándor. Bp. 1979, OOKDK, 259 p.

A Romániai Magyar Könyvtárosok Egyesületének tanácskozása

(2003. augusztus 25–27.)

Az illyefalvi várdomb lábánál, az 1990-es évek elején létrehozott modern konferenciaközpontban került sor a romániai magyar könyvtárosok eddig legnagyobb létszámú összejövetelére. Mint köszöntő beszédében *Kiss Jenő*, az egyesület elnöke, a Kovászna Megyei Könyvtár igazgatója és a tanácskozás fő szervezője elmondta, eredeti szándékuk az volt, hogy a magyarországi példát követve a romániai magyar könyvtárosok első vándorgyűlését szervezik meg, ám nem láttak garanciákat arra, hogy a következő évre is sikerül megteremteni az ehhez szükséges anyagi fedezetet, ezért inkább csak „tanácskozás”-ra invitálták a résztvevőket. Az előadások tematikai változatosága, az azokhoz kapcsolódó viták, a megjelentek köre (Partium 10, Kolozs megye 9, Maros megye 14, Hargita megye 30, Kovászna megye 28, Magyarország 8 fő) mindenestre biztosították azt, hogy a tanácskozás minden tekintetben felért egy hazai vándorgyűléssel.

Az első, beköszöntő előadás a múltba tekintett. *Róth András* (Haáz Rezső Tudományos Könyvtár, Székelyudvarhely) a két világháború között működött erdélyi magyar könyvtárakat mutatta be. Érdemes megemlítenünk: a versailles-i békeszerződést követően Magyarország 1348 tudományos és közművelődési könyvtárából 326 (25%) került át Romániához. *Róth András* az egykori népkönyvtáraktól az egyházi, tudományos könyvtárakig – számot vetve az újabb intézményekkel is – ezek sorsát, tevékenységét tekintette át. (Előadásának rövidített változata a *Korunk* 2002. évi áprilisi számában jelent meg.) Ezt követően e sorok írója *A kortárs magyar irodalom olvasottsága avagy ajánlási lehetőségei a közművelődési könyvtárakban* címmel ismertette azokat a felméréseket, amelyek a mai magyar szerzők

fogadtatását vizsgálták a székesfehérvári Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtárban, majd szólt azokról az olvasási programokról, rendezvényesorozatokról, amelyek – mintegy válaszként a felmérések nem éppen szívderítő eredményeire – sikeresen népszerűsítették a kortárs (határon innen és határon túli) magyar műveket. *Praznovszky Mihály* (Eötvös Károly Megyei Könyvtár, Veszprém) – csatlakozva ahhoz a véleményhez, hogy a könyvtáraknak a korszerű információs szolgáltatások mellett súlyt kell helyezniük a szépirodalom népszerűsítésére is – *XXI. századi olvasmányélményünk: Krúdy Gyula* címmel tartott előadást, arra is emlékeztetve, hogy az író 125 éve született. Véleménye szerint a közvéleményben állandósult egy bizonyos Krúdy-kép (amiben a Szinbád című film is szerepet játszott), ám Krúdy klasszikus regényeinek, a személye köré fonódó életrajzi legendáknak, művei újabb értelmezésének (hogyan jelenik meg azokban az erotika, a szürrealizmus stb.) megismerése, megismertetése változásokat hozna a hagyományos Krúdy-képben.

Másnap kiállításmegnyitóval kezdődött a program. *Róth András* mutatta be az 50x70 cm-es tablón kifüggesztett szellemes, *Könyv a könyvben* című kiállítását. A tárlat – változatos forrásműveket felhasználva – azt mutatta be, hogyan jelenik meg a könyv mint illusztráció.

Fehér Miklós (Könyvtári Intézet) *Könyvtár – jövő – jövőkönyvtár* című előadása lapunk korábbi számában jelent meg, legfeljebb annyiban egészíthetjük ki, hogy előadásának nem csak legfontosabb szöveges részeit vetítette le a hallgatóság elé, hanem grafikai illusztrációkkal és zenei aláfestéssel is kísérte azokat, s ezzel még meggyőzőbbé tette szubjektív jövőképét.

Dippold Péter (Könyvtári Intézet) egy közvetlenebb jövőképet rajzolt elénk a könyvtárügy európai távlatairól. Kifejtette: a könyvtár szerepe változatlan, ám a fogalmak átértékelődnek, a tevékenységek átalakulnak, a közgyűjtemények között új típusú kapcsolatok jönnek létre. Szólt a nemzetközi kapcsolatok különböző típusairól, az EU projektjeiben való részvétel nehézségeiről és azokról a projektekről, amelyekben Magyarország is részt vesz, valamint arról is, hogy mit tehet a

szakma azért, hogy a romániai magyar könyvtárakat is bevonhassák azokba.

Bartos Éva (Könyvtári Intézet) szintén a könyvtárügy, könyvtári szolgáltatások változásairól szolt – ezúttal a könyvtáros személyét megközelítve – *A könyvtárosság a változó világban* címmel. Újra kell gondolni a könyvtáros szerepét (pl. kell-e a lexikális tudás vagy elég az információkereső rendszerekben való jártasság stb.), a könyvtáros kifejezés gyűjtőfogalom, a munkaterületek specializálódtak, ezért a képzésnek is differenciáltnak kell lennie, ugyanakkor a könyvtárost mentesíteni kell az adminisztrációs munkától.

Bartos Éva előadására utalt *Sebestyén Mihály* (Teleki Téka, Marosvásárhely), amikor örvendezését fejezte ki a felett, hogy milyen sok fiatal és új arcot lát a jelenlévők között, ám nem tudja, hogy ez azt jelenti-e, hogy ilyen vonzó a könyvtáros szakma vagy csak azt, hogy az alacsony bérek miatt magyarokat is kénytelenek alkalmazni a romániai könyvtárak. Előadásában – *A XVI–XVII. századi könyvtári katalógusszerkesztés kérdései* – egyébként arról tett tanúságot, hogy viszonylag keveseket érintő szakmai kérdésekről hogyan lehet élvezetes, ironikus és önironikus (hiszen saját munkásságának műhelykérdéseiről beszélt) előadást tartani.

Ezt követően *Fülöp Géza*, az erdélyi informatikai szakemberek jól ismert doyenje *Digitalizálás a könyvtárban* címmel tartott a történeti előzményekre is utaló, a használó és a könyvtáros számára egyaránt szemléletes, a romániai és a nemzetközi gyakorlatra is kitekintő előadást. Megállapította: a jövő könyvtára hibrid könyvtár lesz, ahol a hagyományos és elektronikus dokumentumok egyaránt hozzáférhetőek lesznek.

Az utolsó nap délelőttjén a romániai magyar könyvtárak gondjairól, teendőiről esett szó.

Fülöp Mária, aki nyugdíjba vonulásáig, 1991-ig negyven éven át volt a Maros Megyei Könyvtár munkatársa, a könyvtárban az elmúlt évtizedben újra meginduló helyismereti munkáról, annak műhelykérdéseiről, kiadványokról, köztük az általa szerkesztett legújabb bibliográfiáról (*Maros megye a könyvekben 1990–1999, Marosvásárhely, 2002*), további tervekről tartott sokoldalú, követésre méltó módszertani kérdéseket is tartalmazó előadást. (A sza-

vaiból, személyiségéből sugárzó ügyszeretet, elhivatottság feltehetően hozzájárul majd ahhoz, hogy fiatal hallgatói körében valóban követőkre találjon.)

A Bihar megyei közkönyvtárak helyzetéről szolt *Tavaszi Hajnal*, a megyei könyvtár munkatársa. A megye nyolcvanöt községi könyvtára közül mintegy huszonötben alkalmaznak főhivatású könyvtárost, sok a névlegesen működő könyvtár, kevés az állománygyarapítási keret, a kétmillió lejes összeg (kb. tizennégyezer forint) már jónak mondható. Az értelmiség kivonult a falvakból (a tanárok is ingáznak), a helyi kulturális élet a korábbihoz képest hanyatlóban van. Sajnos a megyei könyvtárban is visszaesett a magyar nyelvű irodalom keresettsége, holott Nagyvárad lakosságának huszonkét százaléka magyar. Örvedetes viszont, hogy újabban kötelezték a könyvtár igazgatóját arra, hogy a gyarapítási keretből a lakosság arányának megfelelően vásároljon magyar nyelvű könyveket.

Jobb a helyzet Kovászna megyében – mint Kiss Jenőtől hallottuk –, ám az előző időszakhoz képest jelentősen romlott. 1990-ben harminckét településből huszonnégyben volt főállású könyvtáros, ám amikor a könyvtárak 1997-ben önkormányzati alárendeltségbe kerültek, „elkezdték nyirbálni a béreket”, így ma már csak tizenhat településen van főhivatású könyvtáros. (Ennek kapcsán megemlítette: mivel az RMDSZ jelöli a polgármestereket, az egyesület elnöksége javasolni fogja a szövetség legfelsőbb vezetőségének, hogy a könyvtárak fenntartásának, fejlesztésének a programja, kötelezettsége kerüljön be a választási programokba.) A könyvtárak mintegy felében nincs gyarapításra fordítható összeg. Ebben az esetben a megyei könyvtár vásárol részükre könyveket, illetve a különböző alapítványok által adományozott könyveket osztják szét közöttük. Sajnos ez utóbbiak nem mindig felelnek meg a célnak, jóval több gyermekkönyv kellene. Felhívta a figyelmet arra, hogy a testvérkönyvtári kapcsolatokat is sokkal jobban ki kellene használni, bővíteni. A könyvtárak működési körülményeit, nehézségeit is tükröző, ugyanakkor tárgyilagos számvetések után – afféle pozitív jövőképet is előre vetítve – a Székelyudvarhelyi Városi Könyvtár igazgatójának az előadásával zárult a romániai magyar könyvtárakról szóló beszámoló köré.

A városi könyvtár 2001-ben készült el. Háromszintes, alapterülete 11 893 m², állománya százhuszezer kötet, a beíratkozott olvasók száma 4728 (a lakosság tizennégy százaléka). A hagyományos könyvtári dokumentumok mellett gazdag „Hangzó- és látványtár” is található a könyvtárban. Gyermekefoglalkozások (a Kuckó játszóházban), könyvbemutatók, kiállítások, szabadegyetemi előadások rendezése mellett különböző közösségeknek (a legnépszerűbb a régiséggyűjtők klubja) is helyt ad a könyvtár, amely egy helyi tudományos műhely is kialakított, s ennek eredményeként a közelmúltban közreadták az Aeropolis című tanulmánykötet harmadik kötetét.

A továbbiakban magyarországi tájékoztatókat hallgattak meg az érdeklődők. *Kálóczy Katalin*, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma (NKÖM) Nemzeti és Etnikai Kisebbségek Főosztálya tanácsosa ismertette a minisztérium támogatási formáit. A határon túli könyvtárak állománygyarapítására nyújtott támogatás mellett nagyobb súlyt fektettek és fektetnek majd a szolgáltatások korszerűségét, minőségét elősegítő programokra (internetes kapcsolatok kiépítése, szoftverek vásárlása, továbbképzések szervezése).

Monok István, az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) főigazgatója elmondta, hogy az intézmény feladata a határon túli könyvtárak támogatása is, igyekeznek a központi szolgáltatások közül minél többet biztosítani a részükre, ezt szolgálja például a Magyar Elektronikus Könyvtár Kolozsváron elhelyezett tükörszervere, amely sokkal olcsóbbá teszi a hozzáférést. Sajnos – mivel a számuk csökkent – a kötelempéldányokból már nem tudnak küldeni a könyvtáraknak. Kérte a könyvtárosokat, hogy gyűjtsék össze az OSZK részére a magyar vonatkozású dokumentumokat, keressék fel a helyi kiadókat, hogy kiadványaikat ajánlják fel a MEK-nek.

Köszöntötte a tanácskozást *Koncz Erika*, az NKÖM közgyűjteményekért felelős államtitkára is, aki felvázolta a minisztérium határon túli könyvtári stratégiáját, s – többek között – ígéretet tett a következő évi „vándorgyűlés” támogatására is.

A tájékoztatókat élénk konzultáció követte, amelyen számos gyakorlati kérdést sikerült tisztázni, többek között azt, hogy azok a könyvtárosok, akik hungaricumokat, köztük aprónyomtatványokat gyűjtenek, valamint eljárnak a kiadók-nál, hogy kiadványaikat felpin ajánlják fel a MEK-nek, megbízólevelet kaphatnak az OSZK-tól.

A tanácskozás hivatalos programja ezzel véget ért. Kiss Jenő, az egyesület elnöke zárszavában hangsúlyozta: a tanácskozás hozzájárult ahhoz, hogy a szétszórtságban élő magyar könyvtárosok összetartozását megerősítse, s jó volt (természetesen nem először) megbizonyosodni arról is, hogy ennek az összetartozásnak fontos részét jelentik a magyarországi kollégák, intézmények, a könyvtárügy irányítói is. Hangsúlyozta, hogy a szakmai előadások, konzultációk nemcsak a szakmai ismereteket bővítették, hanem sok esetben konkrét tennivalókra, a helyi együttműködés új formáira is ösztönözték a jelenlévőket. Az együttlét öröme, az új, személyes kapcsolatok kialakítása vagy megerősítése jellemezte a három napot.

Mit tehet mindehhez hozzá e sorok írója? Először azt, hogy az előadások a következő fontosabb tárgykörökben hangzottak el: könyvtártörténet (1), digitalizálás-számítógépesítés (1), helyzetelemzés a romániai magyar könyvtárakról (3), könyvtári jövőkép (3), Magyarország és a romániai magyar könyvtárak kapcsolatai (3), a könyvtári munka módszertani kérdései (4).

Azt hiszem, az arányok megfeleltek a tanácskozás céljainak, annál is inkább, mert a viszonylag elméleti megközelítésű előadások is a gyakorlati teendőket szolgálták.

Másodikként még azzal kell kiegészítenem e kissé hosszadalmasnak tűnő tudósítást, hogy a tanácskozás (miként a vándorgyűlések) természetesen kiegészült kellemes kulturális (és kulináris) programokkal: a résztvevők megtekintették (a kiállítás rendezőjének, Praznovszky Mihálynak a kalauzolásával) Jókai Mór és Mikszáth Kálmán illyefalvi állandó kiállítását, a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeumot, kirándultak Csernátonba (újabb múzeumlátogatások), ahol pazar vendéglátásban volt részük, s kiváló népszenei műsort hallgattak meg, ami azonban rövidesen átváltott tánczenévé, így az előbbieken említett kapcsolatok kiépítésére immár közvetlen testközelben kerülhetett sor. Harmadikként – s gondolom, minden résztvevő nevében – már csak azt szeretném megemlíteni, hogy köszönet a szervezőknek, a támogatóknak (NKÖM, Kovászna Megyei Könyvtár, Kovászna Megye Tanácsa, Communitas Alapítvány).

További hasonló együttléteket, eredményes munkát!

Arató Antal

Információs szabadság és szellemi szabadság dán könyvtárakban*

A dán népkönyvtárak története több mint százötven évre tekint vissza, s ez az idő egybeesik a nagy társadalmi változások korával is. Úgy lehetne összefoglalni, hogy ekkor kezdődött a dán demokrácia. Ekkor valamennyi társadalmi réteg képviselőit polgároknak tekintették – nem királyi alattvalóknak. Kicsit túlzás azt állítani, hogy minden társadalmi réteg képviselőit, hiszen a nők csak 1915 után kaptak választójogot; valamint más csoportok, mint a magukat önállóan ellátni nem tudók, szintén kiestek a választók köréből. Az alapötlet az volt, hogy vagyontól és rangtól független módon lehessen választani, sőt, évekkel később a nők, a szolgálók és a munkaképtelen öregek is választhattak.

A tájékozottság volt a feltétele annak, hogy valaki tagja lehessen egy demokratikus társadalomnak. Ezért nagy változások indultak el a tájékoztatás fejlesztésének irányába, és itt nem csak a könyvtárakra kell gondolnunk, hanem a tájékoztató szervezetekre is, melyek létrejöttéről, működéséről még hallani fogunk.

Miután ez már rég elfogadott tény, az 1800-as évek óta, nem igazán gondolunk rá a mindennapokban. Nincs már miért harcolnunk, és ez nagy probléma, sőt, még nagyobb probléma is lehet. Ezt egy későbbi példával kívánom majd megvilágítani.

Különösen akkor, amikor külföldi kollégákkal találkozunk, fogalmazódik meg bennünk együttesen a gondolat, hogy nekünk a tájékoztatási rendszerek által, melyek között ott vannak a könyvtárak is, birtokunkban van egy közös erő. A ti látogatásotok is gondolatot ébresztett bennünk. Érdeklődéseitek a könyvtárak szerepéről az

információ- és szólásszabadság területén azt jelentette számunkra, hogy ez a szerep nem is annyira magától értetődő. Abban a formában biztos nem, hogy a könyvtárak lennének ennek a munkának a kizárólagos központi irányítói.

Azok, akik ott voltak Dániában, emlékezhetnek a FAIFE-nél tett látogatásunkra, melynek vezetője akkor *Jan Ristarp* volt. Az iroda még mindig Dániában van, a vezetőjét most *Susanne Seidelin*nek hívják. A FAIFE elnevezés a *Free Access to Information and Freedom of Expression* jelöli. Ez a szerv a könyvtárosok nemzetközi szervezetének, az IFLA-nak (*International Federation of Library Associations*) a bizottsága és irodája. A dán egyesület nagyon aktívan tevékenykedett 1997-ben a szervezet alapítása körül, ezért helyezték a központot Dániába. A központi iroda felállítását a svéd kormány is nagymértékben támogatta a SIDA fejlesztési szervezeten keresztül.

A FAIFE munkájának előzménye az ENSZ nyilatkozata az emberi jogokról, melyben az áll: mindenkinek jogában áll saját véleményt alkotni s azt olyan módon kifejezni, ahogyan azt kívánja.

A FAIFE egyik fontos feladata az információgyűjtés és éves beszámolók készítése, amelyekben olvasni lehet a szólásszabadság körülményeiről a világ egyes országaiban. Csak azon országokról készülnek jelentések, ahol különösen problémás a szólásszabadság helyzete. Létezik egy érdekes beszámoló a dán szólásszabadság helyzetéről is. A világ minden országában született jelentés a könyvtárakról és a szellemi szabadságról, valamint az internetes cenzúráról.

A FAIFE javaslatot tesz felszólalásokra, melyeket az IFLA találkozóin terjesztenek elő, ilyen módon hangsúlyt fektetve a problémákra, melyek a világ országaiban merülnek fel. Ezen folyamatok által fejthetik ki hatásukat a nemzeti politikusokra és döntéshozókra.

A FAIFE akkor reagál a történetekre, amikor különleges szituációk merülnek fel, ahol az információ szabad áramlását akadályozták. Egy példa erejéig megemlíteném Franciaországot, ahol a helyi szélső jobboldal politikusai megkísérelték cenzúrázni a könyvtárak könyvbeszerzését. Ez

* Elhangzott 2003. október 18-án Szegeden a Somogyi-könyvtárban, az információs szabadságról rendezett konferencián. (Előzményét lapunk decemberi számának Napló rovatában közöltük.)

igen extrém szituáció volt, mégsem egyedülálló. Még Dániában is találhatunk példát arra, hogy politikusok időről időre megpróbálják visszaszorítani a könyvtárak vásárlását bizonyos könyvekre kiterjedően, amiket nem szeretnek. A FAIFE jelentős tevékenysége a koszovói könyvtárviszonyokról szóló jelentés, valamint az afganisztáni könyvtárak átépítésében való részvétel.

A múlt évben a glasgow-i nemzetközi könyvtáros találkozón elfogadtak egy nagyon fontos rendeletet a könyvtárak információs szolgáltatásairól és a szellemi szabadságról. Ez lett az ún. glasgow-i rendelet. Formailag az ENSZ-okmányokra hasonlít. Nem sokban különbözik egy hasonló IFLA-redelettől 1999-ből, amely, ha jól sejtem, megtalálható magyar fordításban az interneten.

A rendelet főbb pontjai a következők:

1. A könyvtárak és az információs központok lehetővé teszik az információkhoz való hozzájutást.

2. A könyvtárak és az információs központok segítik a fejlődést, védik a szellemi szabadságot, segítenek a demokratikus értékek terjesztésében, és biztosítják az univerzális polgári jogokat. Ezért kötelező biztosítani a könyvtárhasználóknak a megfelelő adatállományhoz való hozzájutást a korlátozás minden formája nélkül, valamint a cenzúra mellőzésével.

3. A könyvtáraknak és az információs központoknak be kell szerezniük és hozzáférhetővé kell tenniük az anyagok lehető legnagyobb választékát, hogy abban a társadalom polaritása visszatükröződjön. A könyvtári anyagok kiválasztása csakis szakmai döntési folyamatok eredményeképpen jöhet létre, politikától függetlenül, morális és vallásos álláspontok mellőzésével.

4. A könyvtáraknak és az információs központoknak rendelkezésre kell bocsátaniuk mindenféle töredékes anyagot és hozzáférhetővé kell tenniük minden használó számára. A diszkriminációnak semmilyen formája nem juthat kifejezésre, sem faji, sem nemzeti alapon, sem a politikai hovatartozás miatt.

5. A könyvtáraknak és az információs központoknak meg kell őrizniük az egyéni használók adatainak anonimitását és bizalmasságát, akár egy információról van szó, amit a használó keres vagy kap, akár a könyvtár állományában lévő anyagok kölcsönzésekor és használatakor megadott adatokról, amelyeket más szervezetek továbbítanak.

Megfelel a könyvtárak személyzete ezeknek a feltételeknek? Megfelelnek a helyi politikusok ezeknek az elvárásoknak? És a könyvtárhasználók tisztában vannak ezekkel az alapelvekkel?

Az első kérdésre a legtöbb dán minden bizonnyal határozott igennel felelne. Az viszont kevésbé biztos, hogy a politikai döntéshozók megakarnak felelni az említett alapelveknek. És ami a lakosság tájékozottságát illeti, az már inkább behatárolható. Hiszen az nem sokat segít rajtunk, hogy hozzáférhetünk minden anyaghoz, ha nem ismerjük ennek a lehetőségeit. Dániában a lakosság hetven százaléka használja a könyvtárakat. Ebből következik, hogy van egy bizonyos harminc százalék, amelyik nem használja. Ez viszonylag jó adat nemzetközi szinten, de nem lehet megnyugtató a számunkra, ha állandóan nem törekszünk arra, hogy ez az arány javuljon.

Az egyik lehetséges csoport, akik felé szeretnénk nyitni, azok a fiatalok, akik kikerülnek az oktatási rendszerből, nem tanulnak tovább. Itt érdekes megjegyezni, hogy a munkanélküliek sem túlságosan érdeklődnek a társadalom szabadidős foglalkoztatási ajánlatai iránt, és ez sajnos a könyvtárhasználatukra is jellemző.

Nagyon nehéz megnyernünk a bevándorlók csoportját is. Körülbelül a lakosság hat százaléka nem dán, de menekültként, bevándorlóként vagy ezen csoportok leszármazottjaként itt lakik. Az ő esetükben nyelvi problémákkal, esetleg az olvasás hagyományának hiányával kell szembenéznünk. A mi könyvtárainkban nem nagyon található a skandináv nyelveken vagy a fő világnyelveken – mint az angol, német, francia – kívül más idegen nyelvű könyvek. Kevés az olyan képzett munkatársunk is, aki segítene az olvasóknak a különböző keresett anyagok megtalálásában. Számos országban, ahonnan a bevándorlók érkeznek, egyáltalán nincs hagyománya az olvasásnak a lakosság széles köreiből, és nincs kiépített könyvtárhálózat sem. Hogy ennek ellenére sok embert tartunk könyvtárhasználóként nyilván, az annak köszönhető, hogy nagy figyelmet fordítunk a kínálatunk ismertetésére. Például könyvtárlátogatást szervezünk az iskolásoknak a helyi könyvtárakban. Annak ellenére, hogy minden iskola rendelkezik saját könyvtárral, fontosnak tartjuk, hogy megismerjék a közkönyvtárakat, hogy azokat használják szabadidejük eltöltésére, vagy hogy látogassanak el oda akkor is, amikor már nem járnak iskolába.

Az általános iskolás korosztállyal úgy vesszük fel először a kapcsolatot, hogy minden gyermek, amikor betölti a második életévét, kap tőlünk egy kis üdvözlőt. Ekkor gyakorlatilag meghívjuk őket szüleikkel együtt a könyvtárba. A helyi bank támogatásával kis könyvajándékkal is kedveskedünk nekik. Az idősebb korosztály azon tagjai, akik mozgási nehézségeik miatt akadályoztatva vannak a könyvtár látogatásában, telefonon rendelhetnek könyvet a könyvtárból, és megbeszélhetik a könyvtárossal, milyen könyv kölcsönzésére gondoltak. Ezután házhoz szállítjuk nekik a kiválasztott könyveket. A korlátozottan látók számára hangoskönyveket és újságokat kölcsönzünk. A helyi újságot, mely nálunk hetente egyszer jelenik meg, kazettára mondjuk, és így az is kölcsönözhetővé válik. Természetesen ez a szolgáltatásunk is ingyenes, mint ahogy a normál könyvtárhasználat is az.

Szerintünk nagyon fontos az, hogy a könyvtárak PR-je életképes legyen. Ismerteknek kell lennünk a helyi társadalom számára, ezért fontosnak tartjuk, hogy minimum hetente egyszer megjelenjen valami rólunk a helyi sajtóban.

A FAIFE határozatában nem csak könyvekről, hanem az információs anyagok minden formájáról szó van. Itt először is az internetre kell gondolnunk. Számos adatbázis túl drága ahhoz, hogy magánemberként megvegyük, ezért nagyon fontos, hogy ezekhez a könyvtárakban hozzáférhessünk. Sajnos ismert tendencia, hogy a könyvtáraknak is korlátozniuk kell ezen adatbázisok megvásárlását az anyagi lehetőségek behatároltsága miatt.

Az egyéb anyagok, amiket szintén kötelessége egy könyvtárnak beszerezni és ugyanúgy művészeti élményt nyújtanak, a megismerés lehetőségét kínálják, mint a könyvek, azok a zenei és képzőművészeti alkotások, filmek. A dán könyvtárak felszereltsége zenei téren nagyon jó, de a képzőművészetek terén még mindig van mit fejleszteni. Itt megemlíteném a videóanyagunkat, különösen a szakmai témájú művészfilm-gyűjteményünket. Sajnos meg kell állapítanom, hogy ezek a filmek messze nem állnak olyan mennyiségben rendelkezésünkre, mint a könyvek.

Az az érdekes helyzet állt elő, hogy megnőtt az érdeklődés a könyvek iránt azokban a könyvtárakban, ahol színesítettük a kínálatot. Éppen a zene volt az, ami a különösen fiatal kölcsönzőket olvasókká tette. Lyngbyben 1963-ban nyitottuk

meg a zenei részleget, 1969-ben a képzőművészeti alkotásokat kölcsönző részleget. Mindkét új részleg nyitása az olvasók számának nagymértékű növekedését idézte elő.

Az irodalom területén az a legfontosabb kérdés, hogy jóváhagyunk-e minden megjelenési formát. Figyelembe kell vennünk a minőségi követelményeket és a mennyiségi korlátokat. Vannak olyan könyvek, amelyek igen speciálisak, csak egy nagyon behatárolt olvasókörhöz szólnak. Fennáll annak a veszélye, ami a tévével, rádióval kapcsolatban bekövetkezett: a populárisabb könyvek el fogják vinni a teljes anyagi keretet.

A ritka, kis példányszámú könyvek, amelyeket mi smalloknak nevezünk, mind nehezebben lesznek hozzáférhetőek, ha csak a legnagyobb könyvtárak tudják őket beszerezni. A valóságban természetesen egészen speciális kötelezettséget érzünk azon könyvek iránt, amelyeket csak nagyon kevesen fognak elolvasni. Persze e könyvek kapcsán sérül a szólásszabadság, ha nincsen olvasópiacuk. Nagyon sok könyv nem is látná meg a napvilágot, ha kiadjuk számára nem lenne biztosítva a könyvtárak kötelező példányvásárlása.

Az internet egyfajta aranybánya az információknak, és sokaknak nagy segítséget jelent. A könyvtárak, azzal, hogy biztosítják mindenki számára az internet-hozzáférést, lehetővé teszik a lakosságnak, hogy követni tudja a világ eseményeit. A dán lakosság hetven százaléka vagy otthon, vagy a munkahelyén hozzájut az internethez. A maradék a könyvtárakhoz fordul. De sajnos egy dolog hozzáférni, és egy teljesen másik használni. Sokaknak szükségük van oktatásra, útmutatásra, hogy használni tudják. Az internetes oktatást a könyvtárak vagy saját maguk oldják meg, vagy kiadják ehhez értő vállalkozásoknak. Mindenesetre a legtöbb könyvtár megtalálja erre a számára megfelelő megoldást.

Az útmutatásnál sokkal nehezebb megtalálni azt, amit keresünk, eldönteni, hogy a fellelt információk hitelesek-e. Amikor az adatmennyiség óriási, az a művészet, hogyan találjuk meg a megfelelő korlátozást. Korábban a könyvtárosok segítettek nekünk a nagy kínálatból kiválasztani a megfelelő könyvet, ma már ez a gyakorlat elévülni látszik. Most inkább arra van szükség, hogy az internetes adatok kiszűrésében segédkezzenek. Azon fáradozunk, hogy a forrás kritikája témában oktassunk. A keresőprogramok persze nagy

segítséget jelentenek, de tudnunk kell segíteni az olvasónak abban, hogy megtalálja ott a keresett anyagokat. A könyvtárosoknak legalább azoknak kell tudniuk segíteni, akiktől távol áll az internet világa. Pontosan úgy, ahogy azoknak segítettünk, akiktől távol állt a könyvek világa.

Az utóbbi időkben nagy tiltakozást váltott ki az internetes filter használata. Hiszen nem túl jó, ha a könyvtárakban pornóoldalakot lehet nézegetni. A dán könyvtárak szervezete ennek ellenére ellenzi a filter használatát. Nem azért, mert azt szeretnék, hogy a gyerekek tudjanak pornóoldalakot nézegetni, hanem azért, mert egy filter hasznos információkat tartalmazó oldalakat is kizárhat. Például azok a filterek, amelyek a meztelenséget tartalmazó oldalakhoz való hozzáférést tiltják le, letiltanak egy úszóverseny eredményhirdetését tartalmazó képes riportoldalt is. Mégis elfogadom, hogy dolgoznak a probléma megoldásán.

A könyvtárak információnyújtási kötelezettsége nem kizárólag a kölcsönzendő anyagokra vonatkozik. Azt is értjük alatta, hogy lehetőséget kell biztosítaniuk a polgároknak demokratikus jogaik gyakorlására. Ebben a tekintetben pedig nagyon fontos az, hogy követni tudják a politikai döntési folyamatokat, vagyis, hogy hozzáférhessenek azokhoz az anyagokhoz, amelyek alapján a politikai döntéshozók döntéseiket hozzák.

A lyngbyi könyvtárban nekünk van egy önkormányzati hírekről informáló sarkunk. Itt mindenki elolvashatja azokat a döntéseket, amelyeket az önkormányzat hozott. Azok a határozatok is olvashatók itt, amelyek zárt ülésen keletkeztek és a határozathozatalt megelőző jelentések, véleményezések is. Habár létezik egy nyilvánosságról szóló törvény, amely szerint mindenkinek jogában áll ismerni a politikai döntések hátterét, a polgároknak csak akkor van reális esélyük érvényesíteni ezen jogukat, ha ismerik azokat a háttér-információkat, amelyek a döntésekhez vezetnek. Nálunk igencsak nagy az igény erre a szolgáltatásra.

Bebizonyosodott, hogy nem elegendő kirakni a fontos döntéseket, papírokat az önkormányzat hivatalában. Oda az emberek nem térnek be olyan szívesen, mint a könyvtárakba, s nincs is olyan hosszú nyitvatartási idejük, mint a könyvtáraknak. Ezen kívül a könyvtárak munkatársai elfogulatlanul segítenek megérteni a különböző dokumentumok nehézkes szövegét, hiszen egyes dokumentumok nyelvezete nagyon szakmai, ezért

nem könnyű őket értelmezni. Annak ellenére, hogy a könyvtárak is állami intézmények, az a jó hírünk, hogy mi pártoktól függetlenek vagyunk.

A társadalom informálásába beletartoznak az állami és az Európai Unióval kapcsolatos iratok is. Folyamatos vita folyik arról, milyen mértékben hozzuk nyilvánosságra az EU munkáját. Nagyon jó lenne, ha nem minden arról szólna, hogy nekünk miért lesz jobb, hanem egy kicsit arról is, hogy mi hogyan tudunk egy jobb, közös európai fejlődésben segédkezni. Úgy vélem, az uniós hivatalok nem mindig kezelik életszerűen a problémákat, ezért a lakosság úgy találhatja, hogy nem elég nyitottak. Ez teszi szükségessé, hogy a mi tájékoztató szervezeteink átvegyék a feladatot, felvilágosítást nyújtsanak az európai viszonyokról, úgy, mint ahogy a dán viszonyokkal kapcsolatban teszik. Amikor már Magyarország is EU-tag lesz, ez lehet az együttműködés egyik területe.

Eddig azokról a feladatokról beszéltem, amelyek a könyvtárak kötelezettségeihez tartoznak, s amelyeket többé-kevésbé teljesítenek is. Végeztül szeretnék egy pár olyan lehetőséget megemlíteni, amikor a könyvtárak találkozónak adhatnak helyet. Nagyon sok könyvtárnak jó adottságai vannak vitaestek szervezésére. Például lehet vitaestet szervezni a társadalmi fejlődésről, amelyen a helyi politikusok beszélgethetnek a lakossággal. Hiszen mi képviselné jobban a könyvtár érdekeit, mint az, hogy használóinak lehetőséget biztosítson a helyi politikusokkal, a kulturális bizottság tagjaival való találkozásra? Természetesen a könyvtárak ilyen jellegű rendezvényei együttműködésben valósulnak meg a helyi információs egyesületekkel, civil szervezetekkel.

Egyes könyvtárak rendelkeznek olvasói tanáccsal. Ez nem amolyan önkormányzat, hanem inkább háttér-csoport, ahonnan a könyvtár vezetősége új ötleteket kaphat, és inspirációkat a könyvtár számára megvásárlásra kerülő anyagok kiválasztásához. Sosem merült fel semmilyen olyan félelem, hogy az olvasói tanács korlátozni próbálná a könyvtárat a könyvállomány szabad kiválasztásában. Az olvasói tanács inkább a kínálat szélesítésében érdekelt. Nekik az is érdekükben áll, hogy könyvtárosi szolgáltatást létesítsenek a ritkábban lakott területeken. És persze ez az olvasói tanács jó lobbicsoport, ha fel kell lépni a helyi politikusokkal szemben.

Remélem, hogy előadásommal sikerült valamilyen szintű felvilágosítást adnom hallgatóságom-

nak a dán könyvtárak igyekezetéről, és arról, hogyan felelnek meg a FAIFE rendelkezéseinek, amikor a helyi működésről esik szó. És reméljük, elegendő erőfeszítéseket teszünk az olyan országok támogatására, ahol még mindig létezik cenzúra, amit mi úgy nevezünk: „egy város Oroszországban”. Igen, ez egy teljesen más probléma. Mindenesetre nagy nemzetközi erőfeszítést és szoros együttműködést igényel a könyvtárak és szervezeteik között.

Flemming Thøgersen

Egy csodatevő festmény és története

Az Ír Madonna hazatér*

„Ne féljete! Mert nagy örömet adok tudtul Néktek és majd az egész népnek.

Ma megszületett a Megváltótok, Krisztus az Úr, Dávid városában.”

Lukács, 2. 10–11.

2003. október 11–12-én *Pápai Lajos* győri püspök látogatott kis küldöttség élén Írországra, becses ajándékot hozva magával. Annak a festménynek a másolatát, amelyet Walter Lynch írpüspök menekített magával száműzetése idején, 1655-ben Magyarországra. A püspök Brüsszelen keresztül utazva érkezett Győrbe, ami annak idején szabad királyi város volt és püspöki székhely.

A Szűzanyát és a Kisdéd Jézust ábrázoló festmény különleges értékű relikvia. Története és csodatevő ereje egészen különös, egyben megindító. Ritka szép bizonyítéka és különleges példája a „világegyház” működésének. Nagy értékű relikviája az *ír és a magyar katolikus egyháznak*, a gondviselés példjaként és szolgálatában.

A kép történetéhez hozzátartozik, hogy elmenekítője, Walter Lynch, a teológia doktora, egyház- és polgári jogban egyaránt jártas, nagy tehetségű és kiváló képzettségű férfiú volt. Család-

*A megbocsátó Madonna – Miasszonyunk Katedrális, Győr

Our Lady of Consolation – Donnellycarney, Dublin és Loughrea, Galway

(2003. október 11–12.)

ja Galway előkelőségei közé tartozott, és egészen Cromwell érkezéséig prominens vezetőket adott a városnak és környékének. Hithű katolikusok és jó hazafiak voltak, akik a cromwelli fordulat után elűzettek és szétszórattak, vagyonukat elkobozták. Az akkor már püspöki rangú Walter Lynch személyes tárgyai és a festmény kivételével minden holmiját – így nagy értékű és gonddal válogatott könyvtárát is – hátrahagyva menekülni kényszerült.

Lynch különlegesen igényes neveltetésben részesült, filozófiai és humán tanulmányait a lisaboni Ír Kollégiumban végezte, majd teológiát tanult, ebből doktori fokozatot Párizsban, a Sorbonne-on szerzett. Miután visszatért Galwaybe, már a myrai Szent Miklósról (a tengerészek védőszentjéről) elnevezett templom előjárói közé sorolták, fiatal kora ellenére. A katolikus és anglikán egyház közötti ellentétektől sokat szenvedett a közösség, ami nem egyszer vérontáshoz is vezetett, ezért úgy határozott, hogy jogi tanulmányokat folytat, és visszautazott Párizsba ismereteit tökéletesíteni. Nagy tehetségű jogász és szónok lett belőle.

Limerickbe helyezték át, ahol nagy tekintélynek örvendett. Aktívan részt vett a waterfordi szinódus (1646) és a clonmacnoise-i püspöki konferencia munkájában. Limerickből kényszerült menekülni a hazafias megmozdulások miatt, több szerzetes, pap és püspök társával, „méltatlanul és méltatlan körülmények közé” – fogalmazott X. Innocent pápa –, először Innisboffin szigetére. Győrbe érkezve Püsky János püspök befogadta, majd kinevezték segéd-püspöknek (1655). Hivatalát becsülettel ellátta, kéziratait és a Szűzanya-képet a kincstár megőrizte.

Halála után (1663) a festményt a katedrális Szent Anna oltáránál helyezték el. 1697. március 17-én, Szent Patrick napján, a hatóság szentmise alatt a Szűzanya arcán és homlokán vércseppek jelentek meg, és amikor leitatták a véres verejtéket, a jelenség tovább folytatódott, három órán keresztül.

Szinte az egész város tanúja volt a csodának, hiszen mindenki látni akarta, felekezeti hovatartozástól függetlenül. A katedrális kincstárában őrzik a vérnyomos kendőt és az írásos bizonyítékokat, többek között Dumer Mihály jezsuita professzor tanúsítványát.

Győr város kormányzója és Heister őrgróf közösen vállalták egy új oltár állításának a költ-

ségeit, és áthelyezték a csodálatos festményt a katedrális Szűzanyának szentelt részébe. A következő évszázadban a Szűzanya elkötelezett híve, gróf Zichy Ferenc püspök márványból újabb oltárt építtetett és elrendelte, hogy a reggeli szentmisét ennél az oltárnál celebrálják.

A csoda tényét 1874-ben hirdette ki IX. Pius pápa. Kiváltó okát az ír történelem különösen zaklatott időszakával magyarázzák. Ezekben a hónapokban születtek az angol országgyűlésben azok az ír katolikusok elleni büntetőtörvények, amelyek alapján gyakorlatilag kitiltották őket az országgyűlésből és a közhivatalokból, földjeiket elkobozták.

A festmény vászonra készült, valószínűleg olasz mester alkotása, XVII. századi iskola, bár egyesek szerint flamand, Pieter Pourbus (Bruges) stílusában. A templomban kapható, szép karácsonyi képeslap változaton egy Szent Lukács-idézet hirdeti az örömhírt.

A kép és a püspök úr illetően be- és elfogadásáért az ír katolikus egyház ma is nagyon hálás, ezt mutatta a küldöttség meleg fogadtatása és az együttesen celebrált hálaadó miséken való magas részvétel úgy Dublinban, mint Galway-ben.

Bobok Beáta

Kiállítás az Országos Idegennyelvű Könyvtárban Európa kisebbségeiről

MEGHÍVÓ

Az Országos Idegennyelvű Könyvtár és az Európa Tanács budapesti Információs és Dokumentációs Központja tisztelettel meghívja Önt a

„Határtalan Európa”
Kultúrák találkozása
című rendezvénytársaságára

KISEBBSÉGEK EURÓPÁBAN
című kiállításának

2004. január 7-én (szerda)
11 órakor
zenés-irodalmi műsor keretében
megrendezésre kerülő megnyitójára

A kiállítást megnyitja.

Charles-Michel Geurts
az Európai Bizottság Magyarországi Delegációjának
tanácsosa,

Dr. Kovács Péter
a Miskolci Egyetem és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem
egyetemi tanára,

Heizer Antal
a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal
elnöke

Helyszín:
Az Országos Idegennyelvű Könyvtár kiállítóterme
1056 Budapest, Molnár u. 11.

Tárlat nyílt Európa kisebbségeiről

MUNKATÁRSUNKTÓL

Kisebbségek Európában cím-mel nyílt kiállítás tegnap az Országos Idegennyelvű Könyvtárban. A Határtalan Európa rendezvénytársaság e havi, kontinensünk kisebbségeivel foglalkozó programjához kapcsolódó tárlatot az Európai Bizottság képviselőjében Thomas Martin Gläser tanácsos, Kovács Péter egyetemi professzor, valamint Heizer Antal, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal elnöke nyitotta meg. Thomas Gläser köszöntőjében arra hívta fel a figyelmet, hogy a helyi nyelvek továbbélését az Európai Unió is támogatja a helyi fejlesztésekkel. Mint mondta, már a jó ideig merev kisebbségpolitikát folytató Franciaországban sem ritka jelenség, ha egy iskolában breton, baszk, katalán vagy éppen okcitan nyelven is folyik oktatás. Ez nem csoda, hiszen Európa a kisebbségek kontinense: Franciaországban közel hatmillió nyugat- és észak-afrikai él, míg Nagy-Britanniában közel hatmillióra tehető az indiai szubkontinensről bevándoroltak száma. Kovács Péter arról szökölt, hogy a kisebbségeket érintő intézményrendszer sok helyütt éppen a közelmúltban épült ki az unió országai-

ban, és egyre több nyelv nyert pert a többségi államok ellen nemzetközi jogi fórumokon is. Heizer Antal úgy fogalmazott, hogy a kisebbségek egyenlőségének eszméje még az unió országában is gyakran csupán elrendő cél, nem pedig létező valóság. Mint mondta, EU-csatlakozásunk nem jelent nagy könnyebbséget a most kimaradó nemzetek itt élő kisebbségei számára, nem is beszélve az anyaországgal nem rendelkező etnikai közösségekről – például a cigányságról és a ruszinokról.

A kiállításmegnyitón a Vujićsics együttes klarinétosa, Borbély Mihály játszott görög motívumokra épülő dallamokat, és a Pilis-szentkereszti Szlovák Quartett fiataljai adtak elő népdalokat. A műsor irodalomban sem szűkölködött: Skrapics Lajos nyugat-magyarországi horvát költő, műfordító Petőfi Sándor Szeptember végénének gradistyei horvát nyelvű változatát szavalta el saját fordításában, majd Saint-Exupéry A kis herceg című művéből hangzott el részlet lovári nyelven, Rostás-Farkas György író, költő tolmácsolásában. Az irodalmi program zárataként Rostás-Farkas A Nap gyermekei című mitológikus novelláját olvasta fel.

Magyar Nemzet 2004. január 8.

Bényei Miklós bibliográfiája

Autobiográfiáról van szó, mégpedig egy méltán neves tudós, többek között bibliográfus autobiográfiájáról. Nagyon fontosnak tartjuk a Tájékoztató (5. p.) című rövid bevezetést, amelyben a szerző vallomásosan elmondja, hogy mit jelent és jelentett számára a könyv, a könyvtár, tágabb értelmezésben a tudomány és természetesen a bibliográfia. „Hatvanéves lettem. Ilyenkor az ember számvetést készít, mit végzett eddig, mire futotta erejéből, lehetőségeiből, mit engedtek meg a körülmények. Miután már középiskolás koromban azt terveztem, hogy könyvtáros-bibliográfus és tudományos kutató leszek, és a jó sorsom megengedte e vágy beteljesülését, az látszott célszerűnek, ha – némileg stílszerűen – összeállítom nyomtatásban megjelent közleményeim jegyzékét.”

A könyv címével kapcsolatos kérdéssel kezdenénk a nagyszerű autobiográfia ismertetését. Áttekintve a munkát, kérdésessé válhat, hogy a címében miért élt olyan megszorítással, hogy „szakirodalmi és publicisztikai” munkásságát adatozza. Van másmilyen is? A szakirodalmi munkákat nem tartja publicisztikának? Egyáltalán hogyan értelmezi a „publicisztikai” jelzőt? A publicisztika kifejezés a közvéleményben szorosan tapad az újságíráshoz, a cikk- vagy tárcáíráshoz. Bényei Miklós minden bizonnyal nem egészen így értelmezte, nem is értelmezhetette így ezt a kifejezést, hiszen akkor elhagyhatta volna jó néhány nagyon is fontos könyvének az adatolását. Bár, ki tudja? Bényei Miklós munkamódszere adhat magyarázatot erre a kérdésre. Ő ugyanis minden tárgykörét, minden „bemutatott” alakját először nagyon is körüljárta, illetve körüljárja, és a „körüljárásai” (legtöbbször levéltári, vagy éppen bibliográfiai kutatásai) során talált valami érdekes, ám korábban nem nagyon vagy egyáltalán nem emlegetett szempontot, adatot, véleményváltozást, netán tévedést, azonnal egy-egy tárcaszerű (újság-) cikkben közreadta. Valóban sok újságcikket írt; kapcsolódva a témához a nyomdák, a kiadók, az újságírás történetével is

sokat foglalkozott. Sőt, egyes „hőseinél” külön hangsúlyt fektetett arra, hogy felderítse, meghatározza a kérdéses személyiség viszonyát az újságíráshoz, általában a sajtóhoz, a könyvkiadáshoz, a könyvtárakhoz (egyik első, a Könyvtáros 1966. évfolyamának 4. számában megjelent cikke – „*Legyen minden helységben olvasóintézet*”. Táncsics Mihály könyvtárügyi programja – is ilyen tárgyú).

A Tájékoztatót követően találjuk Bényei Miklós igen rövidre fogott, de élete és munkássága minden lényeges mozzanatára – így könyvtartudományi-bibliográfiai munkásságára is – felvilágosítással szolgáló *Önéletrajzát*. Ebből megismerhetjük azokat a témaköröket és azokat a személyiségeket, akik, illetve amik foglalkoztatták. Illetőleg feltárja azokat az összefüggéseket, amelyek az egyes témakörök között vagy a bemutatott személyiség és valamelyik témakör között fennállnak, és amelyek tudományos kutatásaiban és feldolgozásaiban mindvégig megtalálhatók.

Bényei Miklós 1943. január 5-én született a taktaközi, Tokajhoz közel eső, 1951 előtt évszázadokon át Szabolcs megyéhez tartozott (ma Borsod-Abaúj-Zemplén megyei község) *Tiszaladányban*. Nem egy tőle származó írásból tudjuk, de egyébként is bőséges irodalom szól arról, hogy Tiszaladány nem akármilyen község, hogy lakosai sohasem voltak olyan földhöz kötött jobbágyok, mint amilyenek általában voltak a jobbágyközösségek. Bényei Miklós szülei sem egyszerű szegényparasztok, hanem, ahogy ő fogalmazta meg: „*többet akaró kisparasztok*” voltak. A faluban korán gyökeret vert a falukutatók-népi írók nyomán egyfajta olyan paraszti öntudat, amely nem idegenkedett sem a gazdasági, sem a társadalmi, sem pedig a kulturális változásoktól, általában az újjátásoktól. Nem ismeretlen, hogy mily bensőséges kapcsolat alakult ki a falu és a *Kert-Magyarország* apostolaként ismert *Somogyi Imre* között. Illetőleg, részben Somogyi Imre közvetítésével, több kimagasló személyiség (Móricz Zsigmond, Darvas József, Féja Géza, Szabó Pál, Veres Péter, Németh László stb.) és Tiszaladány között. A faluban „írastudó parasztság” élt, és ennek köréből emelkedett ki a magyar naiv festők egyik legnagyobbika: *Győri Elek*. Maga a Bényei-család is „rendelkezik” író elő-

dökkel, akiknek a munkáit részben helytörténeti, részben néprajzi értékük miatt sorra kezdik kiadni a hálás, falujukra szerető utódok [Takács Gáborné Cserés Julianna emlékirata (Tiszaladány, 1979.) Múzeumi Kurír, 40. 1982. 3–36. p. stb.]. Ennek az igényes, felfelé törő paraszti nyitottságnak az eredetét mind ő, mind kilenc évvel idősebb bátyja, József, a debreceni kultúrélet oly sokoldalú (újságíró-szerkesztő, színingazgató, irodalomtörténész, költő stb.) vezető egyénisége, Tiszaladány „kálvinizmusából” eredezteti. A családban ezt a felfelé törekvést nemcsak az jellemezte, hogy irodalmi érdeklődésűek, hogy olvasó, sőt író emberek voltak, hanem az is, hogy gyermekeiket taníttatták. Mind József, mind Miklós a helyi elemi iskolán túl a tokaji polgárit, illetve a tokaji gimnáziumot elvégezve egyetemre került. József Nyíregyházán át Debrecenbe, Miklós pedig egyenesen Budapestre, az Eötvös Loránd Tudományegyetemre, ahol 1966-ban történelem-könyvtár szakos oklevelet szerzett. Itt feltétlenül ki kell térni még ebben az ismertetésben is arra, hogy kiváló, a benne régóta munkálkodó érdeklődést felismerő és kielégítő tanárai voltak Szabad György, R. Várkonyi Ágnes, Kovács Máté, Fülöp Géza személyében, hogy csak a legnagyobb hatást kiváltókat említsük. Kissé előre menve az eseményekben itt említjük meg, hogy Bényei Miklós az ELTE-n 1969-ben doktorált. Érdemes disszertációja címét felidézni: *Eötvös József olvasmányai*. 1989-ben a történettudományok kandidátusa lett. Kandidátusi értekezésének címe is figyelemre méltó: *Oktatáspolitikai törekvések a reformkori országgyűléseken*. Kandidatúráját 1999-ben PhD doktorátusra átminősítették.

A könyvtár szakon Kovács Máté és Fülöp Géza nem kevés debreceni kötődése mellett József bátyja erőteljesen kiteljesedőben lévő debreceni működése Debrecenbe hozta, ahol aztán, bárhová állította is sorsa, mindig a könyvtárak (elsősorban a neki régen is és most is munkát adó megyei könyvtár, aztán az egyetemi könyvtár, nem is beszélve a Kollégiumi Nagykönyvtárról) erős ölelésében, kötelékében maradt. Itt fejlődött a Tiszaladányból-Tokajból hozott helytörténeti érdeklődése elvileg és módszertanilag megalapozott komplex helytörténet-tudománnyá és vele párhuzamosan könyvtártudománnyá. Hamarosan a debreceni, illetve a Hajdú-Bihar megyei helytörténeti munkálatok központjába került úgy is, mint aktív helytörténész és úgy is, mint az aktuális helytörténeti munka (rendszer és gyakorlat) kritikusa. De azáltal is, hogy Debrecen és Hajdú-Bihar megye széleskörűen értelmezett helytörté-

neti bibliográfiáját rendre jelentette meg a Hajdú-Bihar Megyei Levéltár évkönyveiben és a Hajdú-Bihar Megyei Könyvtár különböző bibliográfiái összesítéseiben, mint például a rendszeresen kiadott *Helyismereti művek. Hajdú-Bihar megye* című kurrens könyvbibliográfiai sorozata egyes köteteiben. Szemléletében, célkitűzéseiben minden munkának, így a helytörténeti kutató- és feldolgozó munkának is tudományos igényekkel, célkitűzésekkel, módszerekkel (eredeti kutatások, feltárások stb.) kell készülnie. Ezt követelte meg sajátmagától is, és ezt kereste, értékelte könyvismertetéseiben, bírázataiban is. Könyvtári munkája mellett tovább is képezte magát. A (könyvtár-) tudománytól sohasem szakadt el, részt vett mind a Tanítóképző Intézet, mind a Nyíregyházi Főiskola, a Debreceni Egyetem könyvtártudományi munkálataiban, előadásokkal, tanácsokkal, módszertani kutatásokkal, szaktudományi közlemények írásával és közrebocsátásával. Mindeközben a könyvtártudomány-bibliográfia, az informatika országosan elismert tudósa, és könyvtárosi munkája mellett hivatalosan is egyetemi oktatója lett.

Munkáinak zöme Debrecenben jelent meg. Hírlapi cikkei-cikksorozatai leginkább a Hajdú-bihari Naplóban, jelentősebb-terjedelmesebb tanulmányai a Debreceni Szemlében, a Déri Múzeum és a Hajdú-Bihar Megyei Levéltár évkönyveiben, a Debreceni Egyetem különböző intézeteinek gyűjteményes kiadványaiban, a Múzeumi Kurírban; könyvei pedig debreceni kiadók (Csonkai, Ethnica stb.) gondozásában jelentek meg. De minden témakörének legalább egy-egy összegező vagy éppen problémafelvető-tisztázó tanulmánya az országos szakfolyóiratokban látott napvilágot (Irodalomtörténeti Közlemények; Könyv, könyvtár, könyvtáros; Könyvtári Figyelő stb.)

Bényei Miklóst szerénység, rendkívüli szorgalom, lankadatlan munkabírási, lelkiismeretes pontosság, egzaktságra való következetes törekvés és egyre szélesedő, mindinkább árnyaltabbá váló érdeklődés jellemzi. Méltán érte több elismerés és kapta meg a könyvtáros társadalomtól mindazt a bizalmat, amely ennek, a magyar művelődésben óriási és állandóan fokozódó jelentőségű munkának, illetőleg különböző szervezeteinek országos tisztségeibe emelte.

Ezek után meghatározhatjuk azokat a témaköröket, amelyek Bényei Miklóst a kezdetektől fogva foglalkoztatták, amelyekkel következetesen foglalkozott.

Az első témakör a *szülőföld*, jelesül Tiszaladány és környéke (például Tokaj stb.) története, társa-

dalma, művelődési viszonyai, illetve családjá és korai neveltetése, iskolázása volt.

A második nagy témaköre a *reformkor* volt jeles személyiségeivel, főleg Eötvös Józseffel (*Eötvös József könyvei és eszméi*. Debrecen, 1996. 215 p.), Széchenyi Istvánnal (*Széchenyi István és Debrecen. Tények és dokumentumok*. Debrecen, 1997. 264 p.) és Kossuth Lajossal (*Kossuth Lajos és Debrecen*. Debrecen, 2003. 361 p.). Az eszmetörténeti kutatásokon és feldolgozásokon kívül a reformkor oktatásügye, könyvkiadása, sajtója, a könyvtár korabeli jelentősége, a reformkor iskolatörténete és irodalomtörténete foglalkoztatja (*Reformkori országgyűlések a sajtószabadságról*. Debrecen, 1994. 164 p.; *Oktatáspolitikai törekvések a reformkori országgyűléseken*. Debrecen, 1994. 423 p.).

Az eléggé szerteágazó harmadik témaköre leginkább *könyvtártudomány* néven foglalható össze. Magában foglalja a nyomdatörténetet, az újságírás, a sajtó történetét, a könyvtárak históriáját és szerepét a mindenkori oktató-nevelő munkában, a nagy személyiségek életében, a könyvtári szaktevékenység (könyvek beszerzése, kötése, elhelyezése, katalogizálása, az anyag ajánlása, ismertetése, az olvasás megszervezése, a kölcsönzés szabályai stb.) elemző ismertetését. Ezen túlmenően a *könyvtártudomány elvi- és módszertani kérdéseit* is tartalmazza, hangsúlyozva a könyvtártudomány interdiszciplinaritását, felvázolva a könyvtártudomány viszonyát más tudományágakhoz és betagolódását az *informatika* mindent összefogó rendszerébe.

A negyedik nagy, de voltaképpen nem önálló témaköre a *komplex helytörténeti feltárás és feldolgozás*. Ezen a témakörön belül is kialakultak Bényei Miklós kedvenc tárgykörei, mint például földrajzilag a szülőföld, Debrecen és környéke, Hajdú-Bihar megye stb., azután történelmileg-társadalmilag a reformkor és jeles személyiségei, az oktatás-, tanítás-, neveléstörténet, a könyvkultúra általános és helyi kérdései stb. A helytörténeti kutatás-feldolgozás határait messze meghaladó történeti-művelődéstörténeti figyelemmel és igényekkel fordult a *munkásmozgalom* és ezen belül a *munkásművelődés kérdései* felé. Idevonatkozó elvi-módszertani és történeti, valamint szerkesztői munkássága rendkívül gazdag.

Maga a bibliográfia négy részből áll, folyamatos tételszámozással. Az egyes tételeket évenkénti egymásutánban sorolja föl. Főbb munkáinál jelzi a róla szóló ismertetéseket is. Néhol, ahol szükségesnek látja, tételei annotáltak. A *Témák* című tételrész 874

tételt tartalmaz. A valóságban azonban lényegesen többet, mert például a cikkgyűjteményes kötetekben szereplő húsz-ötven valamikor, valahol megjelentetett cikket egy számon, a gyűjteményes kötet száman szerepelteti [mint például a *Debreceni történelmi miniatűrök* (Debrecen, 2000. 140 p.) című munkájában, amelyben harmincöt cikket, könyvismertést szerkesztett egybe].

A következő tételrész címe *Előadások*, jelezve, hogy Bényei Miklós ezeket általában, de az itt jelzett előadásait mindenestre éppen olyan tudományos vagy közművelődési cikknek, kistanulmánynak veszi, mint a nyomtatásban megjelent cikkeit, kistanulmányait. A fejezet 875–1043. tételszámon 168 előadását regisztrálta. *Lektorálási munkák* címen (1044–1083. tételszámon) 39 lektorált munkát szerepeltetett. Utolsó tételcsoportja *Szerkesztett folyóiratok* címen (1084–1087. tételszámon) négy folyóirat adatait sorolta föl.

Bényei Miklós teljes tudatában van annak, hogy mutatók nélkül semmiféle bibliográfia se ér semmit, és azt is nagyon jól tudja, hogy a sokféle, a differenciált mutató, illetőleg mutatórendszer az igazán hasznos. Ennek ellenére csak egy mutatót (*Mutató*, 106–116. p.) készített autobibliográfiájához. Bár ez a mutatórendszer tartalmazza a személyi, a testületi, a helynévi utalásokon túl a „tárgyszavak”-at, azaz a tárgyi-tartalmi utalásokat is, az 1087 tételhez képest szerénynek-rövidnek, jobban mondva kevésnek látszik. Szerintünk a tárgyi-tartalmi utalásokat jobban kellett volna tagolni, mert így, egyetlen tárgyszóba vagy tárgyszó-csoportba tömörítetten a valós tájékoztatást nehezen tudják ellátni.

Felsorolásunkból is láthatjuk, hogy Bényei Miklós látszólagos egysíkúsága mellett milyen sokoldalú tudós kutató és feldolgozó, és nem különben szerkesztő-szervező munkát végző művelődéstörténész. Legyünk itt egy kicsit elfogultak: könyvtáros, könyvtáros-bibliográfus!

Bényei Miklós hatvanéves, a pályája delén áll, rendkívül eredményes munkássága sok mindenben folytatást igényel. Tevékenysége korántsem lezárt, s bízunk benne, hogy a jövőben is számos fontos, hiányt pótló munkával segíti elő a klasszikus értelemben vett komplex helytörténeti tudományosság és a könyvtártudomány előrehaladását.

Dankó Imre

Bényei Miklós szakirodalmi és publicisztikai munkássága 1964–2002 : Személyi bibliográfia / [összeállította: Bényei Miklós]. – Debrecen : 2003. – 117 p.

Információ – ablak a világra

Szakmai konferencia Balassagyarmaton, 2004. március 19–20.

Helyszín: Madách Imre Városi Könyvtár
2660 Balassagyarmat, Rákóczi u. 50.

Jelentkezés: Telefon: (35) 300-290
Piatrik Valéria (35) 300-622
Kosik Szilvia (35) 300-622
E-mail: vali@vkbalassa.hu
szilvi@vkbalassa.hu

Program:

2004. március 19.

- 10.00–11.00 A könyvtárak és az információ a tegnap, a ma és a holnap gazdaságában
Pappné Farkas Klára, Európa Tanács Információs és Dokumentációs Központ
- 1.00–12.00 Rendszerváltás a hazai könyvtárakban – divathullám vagy kényszer
Lengyel Mónika, MTA SZTAKI
- 12.00–13.15 Ebéd
- 13.15–14.15 Közkönyvtár, információs jártasság és a helyi közélet:
esettanulmány norvég–magyar összehasonlításban
Nagy Attila olvasáskutató
- 14.15–15.15 Az információtól a tudásmenedzsment felé mutató könyvtári lehetőségek
Mikulás Gábor
- 15.30–16.30 Beszélgetés az elhangzottak kapcsán
- 11.00 Ismerkedési est, baráti találkozó, közös vacsora
(szállást mindenkinek biztosítunk Balassagyarmaton,
a Madách Imre Kollégiumban)

2004. március 20.

8.00–15.00 Kirándulás (Horpács, Csesztve, Szklabonya)

*A kétnapos konferencián való részvétel ingyenes! Minden érdeklődőt szeretettel várunk!
Jelentkezési határidő: 2004. február 25. (JELENTKEZÉSI LAP A TÚLOLDALON.)*

Felhívjuk a kollégák figyelmét arra, hogy az idei, 136. sz. Magyar Közlönyben megjelent 2003. évi CII. törvény – a könyvtárakat érintően is – módosítja a Szerzői jogi törvényt. Egyebek mellett, 67. §-ával akként módosítja az Sztj. 39. §-át, hogy már nem azt írja: „nyilvános könyvtárakban” minősül a haszonkölcsönzés szabad felhasználásnak, hanem ehelyett így fogalmaz: „a nyilvános szolgáltatásokat nyújtó könyvtárakban”.

Ezzel megoldott egy problémát, ugyanis eddig a nyilvános könyvtárnak nem minősülő könyvtárak „de jure” nem voltak jogosultak jogdíjmentesen kölcsönözni. A mostani szabályozás örvedetesen tágítja a kört – egyébként az EU normáinak megfelelően, amelyek „a közösség előtt nyitva álló intézményekről” rendelkeznek így.

Érdemes a módosított törvényt egyébként is áttanulmányozni, eléggé tanulságos.

HSD

Jelentkezési lap

INFORMÁCIÓ – ABLAK A VILÁGRA
Konferencia Balassagyarmaton
2004. március 19–20.

A jelentkező neve:.....

Munkahelye:.....

Foglalkozása, beosztása:...

Értesítési címe:.....

Telefonszáma:.....

E-mail címe:.....

Szállást kér:

igen

nem

A kiránduláson részt vesz:

igen

nem

2004.

aláírás

Jelentkezési felhívás a Debreceni Egyetem informatikus könyvtáros szakára

A Debreceni Egyetem Természettudományi Kara a 2004/2005. tanévre is meghirdette az informatikus könyvtáros szakot az **egyetemi és főiskolai oklevéllel rendelkező könyvtárosok, könyvtárostanárok számára**. A képzés költségtérítéses, időtartama öt félév. Az utolsó szakaszban lehetőség nyílik speciális képzésre is, könyvtár-informatikus és könyvtárostanári irányban. A végzettek informatikus könyvtáros egyetemi oklevelet kapnak. **Jelentkezési határidő: 2004. március 1.** A tudnivalókról és a költségtérítés várható összegéről a „Felsőoktatási felvételi tájékoztató 2004” című kiadványból kapnak felvilágosítást. A levelező képzésre jelentkezhetnek a tanár- és tanítóképző főiskolák könyvtár szakán 2004 júniusában végző hallgatók is. Felvételi vizsga nincs. Tisztelettel várjuk kollégáinkat egyetemünkön.

Debreceni Egyetem Informatikai Intézete

Ukrajna egyetlen magyar könyvtára, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség tulajdonában levő, Munkácson működő könyvtár ma már nem tudja kifizetni a gáz-, villany- és telefonszámláját, valamint a könyvtáros és a takarító tiszteletdíjait, összesen havi 30.000 forintnak (!!!) megfelelő grivnyát. A könyvtár működtetésére beadott pályázatukat elutasították.

A naponta reggel 9 órától délután 16 óráig nyitva tartó Zrínyi Ilona Könyvtár a magyar iskola és a líceum diákjait, a Tanítóképző Főiskola hallgatóit, Munkács magyar polgárait fogadja.

Segítsen, aki tud és akar!

A Kárpátaljai Szövetség számlaszáma: 11711034-20834951

A közlemény rovatba az alábbi szöveget kell írni: „Adomány a munkácsi Zrínyi Ilona Könyvtár javára”.

További információk a Kárpátaljai Szövetség budapesti irodájában: tel. (1) 267-0198

Tájékoztató
az Országos Széchényi Könyvtár – Papír- és Nyomdaipari Műszaki Egyesület
emeltszintű könyv- és papírrestaurátor tanfolyamáról

A következő tanfolyam 2004 szeptemberében indul, az Országos Széchényi Könyvtárban.

A jelentkezés feltételei:

– érettségi;

– igazolt munkahely kézi könyvkötő, könyv- és/vagy papírrestaurátor múzeumi restaurátor műhelyben.

A felvételi vizsgán való megfelelés esetén előnyt jelent a könyvkötő szakképzettség és/vagy a néhány éves kézi könyvkötői vagy papírrestaurátori szakmai gyakorlat.

A jelentkezők augusztus végén felvételi vizsgát tesznek.

A felvételi vizsga témái:

– írásbeli vizsga kémiából és könyvtörténetből (megadott irodalom alapján);

– gyakorlati alkalmassági teszt (papírral való munka, egyszerű könyvkötési feladat);

– beszélgetés (általános műveltség, képző- és iparművészeti, valamint közgyűjteményi – könyvtár, levéltár, múzeum – tájékozottság).

A tanfolyam **hároméves**, 1100 órás. A **tanított tárgyak**: szakmai elmélet, szakmai gyakorlat, művészettörténet, rajz. A szerzett képesítés („könyv- és papírrestaurátor”) **emelt szintű szakképzettség**.

A **tanítás** minden második héten két és fél napon van; kedden 16 és 19 óra, szerdán 8.30 és 19 óra, csütörtökön 8.30 és 15.30 között.

A várható **féléves tandíj**: 55 000–70 000 Ft

További információ és jelentkezési lap kérhető:

Kastaly Beatrix osztályvezető

Országos Széchényi Könyvtár restauráló osztály

1054 Budapest, Hold u. 6. Postacím: Budapest 1827

tel.: (1) 311-8052; (1) 331-6956/120; (1) 2243-897; fax: (1) 332-7598

e-mail: kastaly@oszk.hu vagy rest@oszk.hu

A Könyvtári Intézet gyűjteményépítési információs osztálya tájékoztatja a kollégákat, hogy feladatköre a 2004. évtől jelentősen megváltozik. Az osztály fő feladata korábban az Új Könyvek című állománygyarapítási kiadvány szerkesztése volt. Ettől az évtől az Új Könyvek szerkesztési munkái is átkerültek a folyóiratot kezdettől fogva kiadó Könyvtárellátó Közhasznú Társasághoz, ahol ezt a munkát egy e célra alakult szerkesztőség végzi. A KI gyűjteményépítési információs osztályának tevékenységi és szolgáltatási körét az előzetes elképzelések szerint az év folyamán folyamatosan alakítjuk ki, törekedve arra, hogy változatos és sokoldalú szolgáltatásokkal segítsük a könyvtáros kollégák munkáját, különösen az állománygyarapítás és -apasztás, a gyűjteményépítési információszolgáltatás terén, de a könyvtári munka számos olyan területén is (könyvtárápítési és -berendezési információk, a helyismereti munka segítése, a határon túli magyar könyvtárak támogatása, a könyvtári dokumentumok tárgyi feltárásának segítése stb.), amelyek az utóbbi években nem kaptak elegendő hangsúlyt a Könyvtári Intézet tevékenységében.

A változásokról részletesebben a Könyvtári Intézet rövidesen megújuló honlapján tájékozódhatnak az érdeklődők.

A Bod Péter Társaság, az Országos Széchényi Könyvtár és az MTA Irodalomtudományi Intézete tudományos konferenciát rendez Bod Péter halálának 235. évfordulója alkalmából 2004. március 2-án és 3-án Budapesten, az Országos Széchényi Könyvtárban. A konferencia középpontjában a Bod Péterrel kapcsolatos kutatások újabb eredményei állnak.

Az érdeklődőknek meghívót küldünk, kérjük, részvételi szándékukat jelezzék a következő címen:

Bod Péter Társaság

Ugrin Gáborné elnök

1119 Budapest, Fogócska u. 1.

RENDEZVÉNYNAPTÁR 2004.

Idő	Helyszín	Téma	Szervező	Információ
II. 12. vagy 16.	Bp.	IKSZ Városi Könyvtári tanácskozó testület ülése	IKSZ	Csimazné Cs. Ilona
III. 18-19.	Tiszaújváros városi könyvtár	Kistelepülések könyvtári ellátása	városi könyvtár	
III. 25-26.	Gyula	Kistelepülések...	városi könyvtár	városi könyvtár
IV. 7-8.	Gödöllő	Kistelepülések...	városi könyvtár	városi könyvtár
IV. 21-22.	Budapest	Kistelepülések...	IKSZ	Fülöp Ágnes
V. 26.	Bp., OSZK	IKSZ közgyűlés	IKSZ	Fülöp Ágnes
Havonta	Országos Katolikus Gyűjteményi Közp.	A kulturális örökség	Egyházi Könyvtárak Egyesülete	Ásványi Ilona

Felhívjuk minden kolléga figyelmét arra, hogy ezt a rovatot folyamatosan közölni kívánjuk, mindig hozzátéve az újabb rendezvényeket, illetve jelezve a változásokat. Ezért kérjük, országos érdeklődésre számot tartó, tervbe vett rendezvényeiről időben tájékoztassák a szerkesztőséget, még akkor is, ha az időpont, a rendezvény témája vagy akár a helyszíne sem végleges. Csak így érhetjük el azt a célt, hogy ne zsúfolódjanak egy-egy „jeles” napra a szakma fontos eseményei.

A Könyvtári Intézet 2004. évi képzési terve

(Az intézmény hatósági nyilvántartásba vételi száma: 07-0672-03)

A Könyvtári Intézet felnőttképzési tevékenysége

Szakmai képzések az Országos Képzési Jegyzéken szereplő szakmai képesítések megszerzésére:

- Könyvtárosasszisztens-képzés 2 félév 220 óra (OKÉV azonosító: 52842201)
- Számítógépezői, -használói képzés 2 félév 168 óra (OKÉV azonosító: 33464101)

Akkreditált tanfolyamok:

(OKÉV azonosító: 00840020)

- A kulturális örökség védelme 1850 előtti dokumentumok esetében 30 órás (2 x 2 nap)
- Alapfokú internethasználati ismeretek könyvtárosoknak 30 órás (2 x 2 nap)
- Esélyegyenlőség biztosítása a könyvtári ellátásban 30 órás (2 x 2 nap)
- Hagyományos és számítógépes formai feltárás 90 órás (12 nap)
- Hagyományos és számítógépes form. felt. iskolai könyvtárosoknak 60 órás (8 nap)
- Könyvtárosok mentálhigiénéje I. Önismeret 30 órás (2 x 2 nap)
- Könyvtárosok mentálhigiénéje II. Konfliktuskezelés 30 órás (2 x 2 nap)
- Roma kisebbség könyvtári ellátása 30 órás (2 x 2 nap)

További információ, a tanfolyamokhoz jelentkezési lap, valamint tanfolyami időrendi áttekintés található a Könyvtári Intézet honlapján: www.ki.oszk.hu/tanfolyam.html

A Könyvtári Intézet felnőttképzési szolgáltatásai:

- Képzési szükségletek felmérése és képzési tanácsadás (OKÉV azonosító: 00000093)
- Egyéb felnőttképzési szolgáltatás (OKÉV azonosító: 00000095)

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Egyetemi Könyvtárnak lehetősége nyílt arra, hogy a Fogyatékosok Esélye Közalapítvány és a Nemzeti Kulturális Alapprogram által meghirdetett pályázatokon nyert összegekből beszerezzen néhány olyan eszközt, melyek segítségével szolgáltatásait gyengén látó, illetve vak látogatóira – köztük a látássérült egyetemi hallgatókra – is ki tudja terjeszteni.

Az e forrás felhasználásával vásárolt számítógépes ZOOM Level képnagyító program és az olvasást egyéni érzékenység alapján, kívánság szerinti színbeállítással (fotók esetében a természetes színek visszaadásával) támogató, a hagyományos dokumentumok tanulmányozásához használható Liberty Color olvasókészülék a gyengénlátók számára nyújt segítséget az olvasáshoz, a Braille-nyomtató és az írott szöveget hangélmény formájában közvetítő JAWS professzionális szoftver pedig a vakok számára segíti az információhoz jutást, utóbbi elsősorban számítógép-, illetve internethasználat esetében. Vásároltunk ezek mellett egy látáskárosultak számára kifejlesztett, nagy felbontású HCTFT lapmonitort is, mely a meglévő látásmaradványt gyakorlatilag semmilyen mértékben nem veszélyezteti, további károsodást nem okoz.

Az eszközök a folyóirat-olvasó teremben hozzáférhetők.

Reményünk szerint a vásárolt eszközökkel egy gyorsan bővülő, a finanszírozási nehézségek elle-

nére gyarapítható kabinet alapjait sikerült letennünk; a fejlesztésben remélhetően segítségünkre lesz fenntartónk, az egyetem, mely e pályázatok kapcsán a számunkra teljesíthetetlen összegű önrészt eddig is átvállalta.

Bízunk abban, hogy egyelőre szerény keretek között indított új szolgáltatásunk mielőbb szélesebb körben is ismertté válik, s ily módon a magunk területén mi is hozzájárulhatunk a fogyatékkal élők tanulási, információhoz jutási lehetőségeinek bővítéséhez, ezzel életminőségük javításához. *(Kakasyné Endrei Magdolna)*

A Kovács Máté Alapítvány Kuratóriumának közleménye. A 2001-ben közhasznú fokozatot elnyert alapítvány kuratóriuma ezúton köszöni meg mindazok támogatását, akik 2002. évi személyi jövedelemadójuk egy százalékát a 2003. év elején az alapítvány adószámára utalták át. A felajánlott összeget a kuratórium által a *könyvtár-informatika szakos egyetemi és főiskolai hallgatók számára Kovács Máté életművéhez kapcsolódó témákban* meghirdetett pályázat nyerteseinek jutalmazására fordítottuk.

Az alapítványhoz 2004-ben is eljuttatható a 2003. év személyi jövedelemadójának 1 százaléka, **adószámunk: 18084908-1-41 Kovács Máté Alapítvány.** Annak érdekében, hogy szakmánk e nemes célú alapítványa tovább folytathassa munkáját, támogathassa az utánpótlás nevelését, tisztelettel kérjük és várjuk Kovács Máté tanítványait, tisztelőit, s mindenkit, aki felelősséget érez ügyünk iránt: ebben az évben adójuk társadalmi szervezetnek, alapítványnak átutalható 1 százalékát ajánlják fel a Kovács Máté Alapítvány számára.

Az alapítvány célja (részlet az alapító okiratból): „a magyar művelődés ügyének, közelebbről a magyar könyvtári kultúra fejlesztésének támogatása (oly módon, hogy tehetséges és rászoruló, a magyar felsőfokú könyvtárosképző intézményekben tanuló fiatalok egyetemi és főiskolai tanulmányaihoz anyagi és erkölcsi támogatásként ösztöndíjat biztosítson); Kovács Máté szellemi hagyatékának gondozása; fiatal könyvtárosok továbbképzésének támogatása (doktori program, részvétel tudományos konferencián, publikációk megjelentetése stb.)”. *(Hangodi Ágnes kuratóriumi titkár)*

„Cherchez la femme!” – Keresd a nőt! címmel nyílt kiállítás január 20-án a győri Galgóczi Erzsébet Városi Könyvtárban MILU (Milanovich Lászlóné) alkotásaiból.
A tárlat február 5-éig látogatható.

